

АНАЛІТИК
АУДИТОРСЬКА ФІРМА

ЕКОНОМІКА ФІНАНСИ ПРАВО

ЩОМІСЯЧНИЙ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНИЙ ЖУРНАЛ

№ 1'2020

(видається з 1994 року)

ISSN 2409-1944

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата з економічних і юридичних наук

Наказ Міністерства освіти і науки України від 21 грудня 2015 р. № 1328 (економічні науки). Наказ Міністерства освіти і науки України від 11 липня 2016 р. № 820 (юридичні науки). Реєстраційне свідоцтво серії КВ № 21620-11520ПР від 12 жовтня 2015 р.

Рішення Аудиторської палати України від 21.12.2017 № 353/10 (фахове видання з обліку та аудиту).

Журналу присвоєно міжнародний ідентифікаційний номер ISSN 2409-1944 та включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus.

Засновники:

Аудиторська фірма "Аналітик" спільно з Національною академією внутрішніх справ України

Статті обов'язково проходять

відбір, внутрішнє і зовнішнє рецензування

Рекомендовано до друку та до поширення через мережу Інтернет Вченою радою Національної академії

внутрішніх справ України (Протокол № 1 від 14 січня 2020 р.). Повний або частковий передрук матеріалів журналу допускається лише за згодою редакції.

Відповідальність за добір і викладення фактів несуть автори. За зміст та достовірність реклами несе відповідальність рекламодавець.

Підписано до друку 21.01.2020

Формат 60/84/8

Наклад – 250 прим.

Адреса редакції: 01001, м. Київ, вул. Хрещатик, 44

Телефони: (050) 735-43-41, (096) 221-88-61

Факс: (044) 278-05-88

E-mail: efp.redaktor@gmail.com

Сайт: www.efp.in.ua

Суб'єкт видавничої справи

© "Аналітик", 2020
© "Економіка. Фінанси. Право",
2020

Типографія: ТОВ "Міжнародний бізнес центр"

АНАЛІТИК
АУДИТОРСЬКА ФІРМА

ECONOMICS FINANCES LAW

MONTHLY INFORMATIONAL AND ANALYTICAL JOURNAL

№ 1'2020

(issued from 1994)

ISSN 2409-1944

Journal is included in the list of scientific professional editions of Ukraine, which can be published results of dissertations for the degree of doctor and candidate (PhD).

Order of Ministry of Education and Science of Ukraine of 21 December 2015 № 1328 (economic sciences). Order of Ministry of Education and Science of Ukraine on July 11, 2016 № 820 (legal sciences). Order of Audit Chamber of Ukraine on 21 December 2017 № 353/10 (accounting and audit).

Certificate of registration of a series of KV № 21620-11520PR dated October 12 2015.

Journal is awarded the international identification number ISSN 2409-1944 and included in the international Scientometrics base Index Copernicus.

Founders:

Audit firm "Analytik" jointly with the National Academy of Internal Affairs of Ukraine

Articles must pass

selection, internal and external review

Recommended for publication and dissemination through the Internet by the Academic Council of the National Academy of Internal Affairs of Ukraine (Protocol № 1 dated January 14, 2020). Full or partial reprint of the

materials of the journal is allowed only with the consent of the editorial office.

The authors are responsible for the selection and presentation of the facts. The content and authenticity of the advertisement is the responsibility of the advertiser.

Signed for print 21.01.2020

Format 60/84/8

Publication – 250 copies

Address of the editorial office: 01001, Kyiv,

Khreshchatyk str., 44

Phones: (050) 735-43-41, (096) 221-88-61

Fax: (044) 278-05-88

E-mail: efp.redaktor@gmail.com

Web: www.efp.in.ua

*The subject of
publishing*

© "Analytik", 2020
© "Economics. Finances. Law",
2020

Typography: LLC "International Business
Center"

Керівник редакційної колегії з економічних наук:

Головач Тетяна Анатоліївна, д.е.н., професор, головний науковий співробітник Наукової лабораторії з проблем кримінальної поліції навчально-наукового інституту № 1 Національної академії внутрішніх справ, м. Київ

Члени редакційної колегії з економічних наук:

Величко Олена Георгіївна, радник першого віце-прем'єра міністра України – Міністра економічного розвитку і торгівлі України

Вережубова Тетяна Анатоліївна, д.е.н., професор, завідувач кафедри фінансів, Білоруський державний економічний університет

Герасимович Анатолій Михайлович, д.е.н., професор, Ніжинський агротехнічний інститут Національного університету біоресурсів і природокористування

Герасимович Інна Анатоліївна, к.е.н., доцент, доцент кафедри, Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана, ТОВ "АУДИТОРСЬКА ФІРМА "КОНСУЛЬТАНТ-2"

Евангелос Сіскос, д.е.н., професор, Університет Західної Македонії

Левченко Валентина Петрівна, д.е.н., член Ради нагляду за аудиторською діяльністю Органу суспільного нагляду за аудиторською діяльністю, директор ВПГО «Спілка аудиторів України»

Манцевич Юрій Миколайович, д.е.н., доцент, вчений секретар Державного підприємства «Науково-дослідний і проєктний інститут містобудування»

Потишняк Олена Миколаївна, д.е.н., доцент, професор кафедри організації виробництва, бізнесу та менеджменту Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка

Прушківський Володимир Геннадійович, д.е.н., професор, перший проректор Запорізького національного технічного університету

Ткаченко Сергій Анатолійович, д.е.н., доцент, ректор Вищого навчального закладу "Міжнародний технологічний університет «Миколаївська політехніка»"

Керівник редакційної колегії з правових наук:

Константинов Сергій Федорович, д.ю.н., професор, завідувач кафедри адміністративної діяльності НАВС

Члени редакційної колегії з правових наук:

Балгінбекова Гульнара, к.ю.н., завідувач кафедри конституційного та міжнародного права, Карагандинський державний університет ім. Е.А. Букетова

Василинчук Віктор Іванович, д.ю.н., професор, професор кафедри оперативного-розшукової діяльності Національної академії внутрішніх справ, заслужений юрист України, полковник поліції

Глушков Валерій Олександрович, д.ю.н., проф., заслужений юрист України, академік Міжнародної академії безпеки та конфліктології

Луць Володимир Васильович, д.ю.н., професор, заслужений діяч науки і техніки України, академік Національної академії правових наук України

Озерський Ігор Володимирович, д.ю.н., професор, професор кафедри цивільного та кримінального права і процесу Чорноморський національний університет імені Петра Могили, академік Національної академії наук вищої освіти України

Фрицький Юрій Олегович, д.ю.н., професор, завідувач кафедри конституційного, адміністративного права та соціально-гуманітарних дисциплін, Інститут права та суспільних відносин Університету "Україна". Заслужений юрист України.

Шеф-редактор:

Головач Володимир Володимирович, к.ю.н., голова правління Аудиторської фірми "Аналітик", Заслужений юрист України

Технічний редактор: Куцяк Олександр Анатолійович

Випусковий редактор: Туманян Анна Оганесівна

Head of the Editorial Board of Economic Sciences:

Holovach Tetiana Anatoliivna, Dr. Economics, Professor, Chief Scientist of the Scientific Laboratory for Criminal Police of the Educational and Scientific Institute № 1 of the National Academy of Internal Affairs, Kyiv

Members of the editorial board of Economic Sciences:

Velychko Olena Heorhiivna, Advisor to the First Vice Prime Minister of Ukraine - Minister of Economic Development and Trade of Ukraine

Verezubova Tatyana Anatolevna, Dr. Economics, Professor, Head of the Department of Finances, Belarusian State Economic University

Evangelos Siskos, Dr. Economics, Professor, University of Western Macedonia

Herasymovych Anatolii Mykhailovych, Dr. Economics, Professor, Nizhyn Agrotechnical Institute of National University of Bioresources and Nature Management

Herasymovych Inna Anatoliivna, PhD Economics, Associate Professor, Associate Professor of department, Kyiv National Economic University after Vadym Hetman, "CONSULTANT-2" audit firm

Levchenko Valentyna Petrivna, Dr. Economics, member of the Supervisory Board for audit activity of the Authority public oversight for audit activity, Director of the All-Ukrainian Professional Non-Governmental Organization "Union of Auditors of Ukraine"

Mantsevych Yurii Mykolaiovych, Dr. Economics, Associate Professor, Scientific Secretary of the State Enterprise "Research and Design Institute of Urban Development"

Potyshniak Olena Mykolaivna, Dr. Economics, Associate Professor, Professor of the Production, Business and Management Department of the Kharkiv National Technical University of Agriculture after Petro Vasylenko

Prushkivskiy Volodymyr Hennadiiovych, Dr. Economics, Professor, First Vice-Rector of the Zaporizhia National Technical University

Tkachenko Serhii Anatoliiovych, Dr. Economics, Associate Professor, Rector of the Higher Educational Institution "International Technology University "Mykolaiv Polytechnic""

Head of the Editorial Board of Law Sciences:

Konstantinov Serhii Fedorovich, Dr. Law, Professor, Head of the Administrative Activity Department of the National Academy of Internal Affairs

Members of the editorial board of Law Sciences:

Balginbekova Gulnara, PhD Law, Head of the constitutional and international law department, Karagandy State University after E.A. Buketov.

Vasylnchuk Viktor Ivanovych, Dr. Law, Professor, Professor of the Operational and Investigating Department of the National Academy of Internal Affairs, Honored Lawyer of Ukraine, Colonel of the Police

Hlushkov Valerii Oleksandrovych, Dr. Law, Professor, Honored Lawyer of Ukraine, Academician of the International Security and Conflict Academy

Luts Volodymyr Vasylovych, Dr. Law, Professor, Honored Worker of Science and Technology of Ukraine, Academician of National Academy of Law Sciences of Ukraine

Ozerskyi Ihor Volodymyrovych, Dr. Law, Professor, Professor of the Civil and Criminal Law and Process Department of Black Sea National University after Petro Mohyla, Academician of the National Academy of Sciences of Higher Education of Ukraine

Frytskyi Yurii Olehovych, Dr. Law, Professor, Head of the Constitutional, Administrative Law and Social and Humanitarian disciplines Department, Law and Public Relations Institute of the "Ukraine" University, Honored Lawyer of Ukraine

Chief Editor

Holovach Volodymyr Volodymyrovych, PhD Law, Head of the Board of the Audit Firm "Analitik", Honored Lawyer of Ukraine

Technical editor: Kutsiak Oleksandr Anatoliiovych

Issue Editor: Tumanian Anna Ohanesivna

ЗМІСТ

<i>Г.В. БУЛКОТ, М.В. ХУКАЛЕНКО.</i> Особливості обліку та контролю дебіторської заборгованості на підприємствах, установах, організаціях України	6
<i>С.І. ДРОБЯЗКО.</i> Криптовалюта як об'єкт бухгалтерського обліку	10
<i>Г.М. МАКЕДОН.</i> Витрати домогосподарств регіонів України: факторний аналіз	14
<i>Ю.П. ШОСТАК.</i> Удосконалення методики обліку витрат на виробничому підприємстві	18
<i>О.І. ТАБЕНЬКА.</i> Туристичний бренд Вінниччини: реалії та перспективи	25
<i>С.А. ТКАЧЕНКО, В.А. ТКАЧЕНКО, С.В. ТКАЧЕНКО.</i> Формирование многофункциональных теоретических и методологических воззрений подсистемы (функции) интегрированного экономического анализа и оценки ...	31
<i>Т.Л. ЗУБКО, А.О. ДІДКІВСЬКИЙ, А.М. ТЕРЕЩЕНКО.</i> Фінансові інструменти інвестування	35

CONTENTS

<i>H.V. BULKOT, M.V. KHUKALENKO.</i> Features of accounting and controlling accounts receivable on enterprises, institutions, organizations of Ukraine	6
<i>S.I. DROBYAZKO.</i> Crypt currency as an object of accounting	10
<i>H.M. MAKEDON.</i> Households costs of Ukraine's regions: factor analysis	14
<i>Y.P. SHOSTAK.</i> Improvement of the method of accounting at the production enterprise	18
<i>O.I. TABENSKA.</i> Tourist brand of Vinnytsia region: realities and prospects	25
<i>S.A. TKACHENKO, V.A. TKACHENKO, S.V. TKACHENKO.</i> Generation for organizations of multifaceted theoretical and methodological principles of the subsystem of planned economic analysis and assessment	31
<i>T.L. ZUBKO, A.O. DIDKIVSKYI, A.M. TERESHCHENKO.</i> Financial instruments of investment	35

БУЛКОТ

Ганна Вікторівна
Purcanna@ukr.netк.е.н., доцент, Київський
національний економічний
університет імені Вадима
Гетьмана

УДК 657.432:657.633

ХУКАЛЕНКО

Марина Владиславівна
khukalenkomarina@gmail.coстудентка, Київський
національний економічний
університет імені Вадима
ГетьманаОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ
ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНІСТІ НА
ПІДПРИЄМСТВАХ, УСТАНОВАХ,
ОРГАНІЗАЦІЯХ УКРАЇНИFEATURES OF ACCOUNTING AND
CONTROLLING ACCOUNTS RECEIVABLE
ON ENTERPRISES, INSTITUTIONS,
ORGANIZATIONS OF UKRAINE*BULKOT Hanna Viktorivna – PhD in Economics, Associate Professor, Kyiv National Economic University after Vadym Hetman**KHUKALENKO Maryna Vladyslavivna – student, Kyiv National Economic University after Vadym Hetman*

Статтю присвячено питанню дебіторської заборгованості, її обліку та контролю на підприємствах, установах, організаціях України. Досліджено теоретичні та практичні аспекти взаємодії підприємства з дебіторами та виникненню дебіторської заборгованості. Проаналізовано шляхи вдосконалення обліку та контролю дебіторської заборгованості. Охарактеризовано основні завдання та етапи внутрішньогосподарського контролю за дебіторською заборгованістю на підприємстві, установі, організації. Розглянуто питання контролю за дебіторською заборгованістю у розрізі діяльності підприємства. Можна сказати, що облік та контроль дебіторської заборгованості на сьогоднішній день є важливим, тому що його системність та періодичність забезпечить покращенню діяльності підприємств, установ, організацій.

* * *

Статья посвящена вопросу дебиторской задолженности, ее учета и контроля на предприятиях, учреждениях, организациях Украины. Исследованы теоретические и практические аспекты взаимодействия предприятия с дебиторами и возникновению дебиторской задолженности. Проанализированы пути совершенствования учета и контроля дебиторской задолженности. Охарактеризованы основные задачи и этапы внутрихозяйственного контроля за дебиторской задолженностью на предприятии, учреждении, организации. Рассмотрены вопросы контроля за дебиторской задолженностью в разрезе деятельности предприятия. Можно сказать, что учет и контроль дебиторской задолженности на сегодняшний день является важным, так как его системность и периодичность обеспечит улучшению деятельности предприятий, учреждений, организаций.

* * *

Introduction. In the course of business activities of the enterprise (operational, investment and financial) relations with various individuals and legal entities emerge inevitably. They include suppliers and contractors, buyers, customers, banks etc. Accounts receivable arise in the course of these relationships. The issue of receivables is relevant and important for the organization of accounting of each enterprise, especially in the current business environment in Ukraine. Receivables affect the economic activity of any organization in such a way that receivables that are not closed for a long time (so the company has doubts about its return), respectively, first of all, worsen the financial condition of the company, and there is a deterioration in cash flow. Therefore, effective arrangement of settlements should directly help strengthen contractual discipline between contracting parties, increase the responsibility of the enterprise for the time period and fulfilling all payment obligations in full, accelerate cash flow, etc.

The purpose of the paper is to analyze the issue of accounts receivable and their control, to develop proposals to improve accounting and monitoring accounts receivable, which will allow to improve their reflection and control in the future, without leading to the emergence of bad debts.

Results. The article is devoted to the issue of accounts receivable, their accounting and control at enterprises, institutions, organizations of Ukraine. The theoretical and practical aspects of the interaction of the enterprise with the debtors and the emergence of the receivables were explored. Ways of improving the accounting and monitoring of accounts receivable were analyzed. Issues of controlling accounts receivable by activity of the enterprise were considered.

Conclusion. Thus, receivables are an important component in the operation of any enterprise. Therefore, the organization of accounting receivables at enterprises of any ownership form contributes to the ordering of information; transparency, relevance and reliability of the data obtained with the settlements with debtors. It is important to anticipate and prevent an excessive increase in accounts receivable in advance because effective debt management is one of the prerequisites for successful business activity, since it creates the preconditions for rapid business growth and increased financial capacity of the company. The control over such accounts receivable, their systematic nature and periodicity are also important, improving the operation in terms of interaction with counterparties.

Ключові слова: дебітори, дебіторська заборгованість, облік, резерв сумнівних боргів, контроль, внутрішньогосподарський контроль

Ключевые слова: дебиторы, дебиторская задолженность, учет, резерв сомнительных долгов, контроль, внутрихозяйственный контроль

Keywords: debtors, accounts receivable, accounting, doubtful debt reserve, control, internal control

ВСТУП

У процесі господарської діяльності підприємства (операційної, інвестиційної та фінансової) неминуче виникають зв'язки з різними фізичними та юридичними особами. До них відносяться: постачальники та підрядники, покупці, замовники, банки тощо. У ході цих відносин з'являється дебіторська заборгованість. Питання дебіторської заборгованості є актуальним і важливим для організації обліку кожного підприємства, особливо в сучасних умовах функціонування бізнесу України. Дебіторська заборгованість відбивається на економічній діяльності будь-якої організації таким способом, що дебіторська заборгованість, яка протягом тривалого часу не закривається (тому на підприємстві виникає сумнів стосовно її повернення), відповідно погіршується перш за все фінансовий стан фірми, а також відбувається погіршення обороту грошових коштів. Внаслідок цього може збільшуватись кредиторська заборгованість підприємства перед своїми постачальниками, підрядниками. Погіршення платоспроможності організації ставить загрозу відносно банкрутства фірми, чи у кращому разі погіршення результатів господарської діяльності підприємства (гальмування чи припинення розвитку). Тому саме ефективна організація розрахунків повинна на пряму допомагати зміцненню договірної дисципліни між контрагентами, підвищенню відповідальності підприємства за термін і виплату в повному обсязі платежів за всіма зобов'язаннями, прискоренню обігу грошових коштів тощо.

Дослідженням облікового аспекту розрахунків з різними дебіторами займається низка провідних науковців, а саме: Ф.Ф. Бутинець, В.М.Костюченко, С.Ф. Голов, І.Ю. Кравченко, Г.А. Ямборко, Л. Сук, І. Власова, Д.Л. Кузьмін. Проте питання обліку та контролю дебіторської заборгованості на підприємствах, установах, організаціях залишаються актуальними та потребують нагального вирішення дотепер.

МЕТОЮ статті є аналіз питання дебіторської заборгованості та контролю за нею, розробка пропозицій для вдосконалення обліку та контролю дебіторської заборгованості, що у подальшому дозволить покращити відображення та спостереження за нею, не доведення до появи безнадійних боргів.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та теоретичною основою роботи є наукові праці вітчизняних та іноземних фахівців з обліку та оцінки дебіторської заборгованості. У ході дослідження використано абстрактно-логічний метод – в узагальненні інформації про облік дебіторської заборгованості, поняття дебіторської заборгованості, а також метод індукції та дедукції – для одержання певних умовиводів з аналізованої теоретичної бази та розширення знань; метод порівняння та систематизації – для визначення окремих ознак елементів, їх порівняння та зведення у певні групи за подібністю даній ознаці. Інформаційною базою дослідження є монографії та статті зарубіжних та вітчизняних авторів, автореферати кандидатських дисертацій, посібники, навчальні посібники з обліку, нормативно-пра-

вова база, Інтернет-ресурси.

РЕЗУЛЬТАТИ

Відповідно до П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» дебіторська заборгованість – сума заборгованості дебіторів підприємству на певну дату [1, п. 4]. Розрахунки з різними дебіторами, а саме за дебіторською заборгованістю, мають питому вагу у складі поточних активів і впливають на фінансовий стан підприємства.

Коли з часом погіршується стан розрахунків між суб'єктами господарювання, виникає короткострокова заборгованість, яка переходить у довгострокову, що зі свого боку може призвести до виникнення сумнівних або, навіть, безнадійних боргів. Тому підприємство повинно стежити за платоспроможністю клієнтів та запобігати виникненню безнадійних боргів. Крім того, підприємство самостійно може зазначити у наказі про облікову політику, яка поточна дебіторська заборгованість буде вважатись сумнівним боргом, наприклад сумнівним боргом буде вважатись заборгованість, яка прострочена в оплаті більше ніж 91-92 дні (3 місяці). Виникає потреба у створенні резерву сумнівних боргів.

Резерв сумнівних боргів – це резерв, сформований з метою покриття у майбутньому збитків підприємства заданих безнадійною дебіторською заборгованістю. Створюється резерв сумнівних боргів на підставі інвентаризації дебіторської заборгованості, маючи на меті забезпечення нормального функціонування підприємства, навіть за умов неповернення боргів деякими клієнтами.

Однією із головних задач організації обліку на підприємстві є створення необхідних умов для організації, функціонування та повного відображення в обліку операцій, пов'язаних з обліком розрахунків і дебіторської заборгованості. Організація обліку розрахунків з різними дебіторами на практиці зазнає певних труднощів, які можуть бути спровоковані суб'єктивними внутрішніми та зовнішніми причинами. Внутрішні причини обумовлюються діями чи їх відсутністю працівників підприємства, наприклад, бухгалтерського чи виробничого складу, зовнішні визначаються діями чи бездіяльністю контрагентів підприємства.

Організація обліку дебіторської заборгованості передбачає виконання таких завдань, як: визначення об'єктів облікової політики дебіторської заборгованості; достовірне, своєчасне та повне відображення операцій пов'язаних з дебіторською заборгованістю; визначення класифікаційних ознак дебіторської заборгованості; вибір методу формування резерву сумнівних боргів; – складання звітності про стан дебіторської заборгованості тощо [4, с. 820].

Саме облік розрахунків з дебіторами є однією з найважливіших ділянок роботи бухгалтера, адже саме на цьому етапі формується основна частина доходів підприємства. Але існує ряд проблем, які необхідні вирішувати: недостатня законодавча класифікація дебіторської заборгованості, та її визнання, оцінка; неможливість отримання належної та достатньої інформації про дебіторську заборгованість для аналізував-

ння розрахунків підприємства з дебіторами; неперіодичність та неефективність методу розрахунку резерву сумнівних боргів; недостатня розробленість плану рахунків бухгалтерського обліку та інструкції до його використання стосовно обліку розрахунків з різними дебіторами; погано налагоджена система внутрішнього контролю на підприємстві за обліком розрахунків з покупцями та замовниками; нерозвиненість форм рефінансування для ефективного управління дебіторською заборгованістю [2].

Також має місце фальсифікація дебіторської заборгованості, особливо на торговельних підприємствах. Адже відбувається така ситуація, що співробітник підприємства, який відповідає за інкасацію дебіторської заборгованості, у разі отримання готівки від покупця навмисно не оприбутковує кошти і присвоює їх собі. Особливо це стосується тих підприємств, які не зовсім правомірним чином намагаються мінімізувати оподаткування.

Тому виникає необхідність у розробленні відповідних заходів для вдосконалення обліку дебіторської заборгованості: вдосконалення методичного підходу до обліку дебіторської заборгованості як інструменту покращення фінансового стану підприємства, беручи до уваги, що дебіторська заборгованість займає значну питому вагу у поточних активах організації; використання методу додаткових знижок у разі дострокової оплати на прикладі країн з розвинутими ринковими відносинами; формування резерву сумнівних боргів у розрізі за кожним боржником, за термінами непогашення дебіторської заборгованості та залежно від розмірів підприємства та обсягів діяльності; збільшувати кількість надійних покупців для зменшення масштабів ризику несплати дебіторської заборгованості; своєчасно виявляти безнадійну дебіторську заборгованість, вдосконалюючи контроль за станом розрахунків з покупцями та замовниками; внести зміни до П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість», уточнюючи

поняття поточна та довгострокова заборгованість (слід зазначити, що поточна дебіторська заборгованість – оборотний актив, а довгострокова – не оборотний актив та їх облік ведеться на різних рахунках); оцінювати платоспроможність потенційних покупців; спостереження за співвідношенням дебіторської та кредиторської заборгованостей, адже значне перевищення першої створює загрозу для фінансової стабільності підприємства і з'являється необхідність у додатковому залученні коштів.

Облік дебіторської заборгованості, як і будь-яка інша діяльність, потребує внутрішньогосподарського контролю, адже від цього залежить ефективні розрахункові відносини між підприємством і дебіторами.

Внутрішньогосподарський контроль за дебіторською заборгованістю – це контроль, метою якого є не тільки перевірка дотримання вимог у нормативно-правовому забезпеченні у розрахункових операціях, а й у документуванні та обґрунтуванні доцільності у цьому.

Таким чином, основними завданнями внутрішньогосподарського контролю за дебіторською заборгованістю наведені на рис. 1.

Доцільно було б до обов'язків бухгалтера віднести також контроль за дебіторською заборгованістю, за її станом та складом, який необхідно здійснювати в декілька етапів, які наведено у табл. 1.

Необхідним є наголошення на тому, що даний контроль потрібно проводити на усіх підприємствах без виключення.

Для забезпечення належного контролю за погашенням дебіторської заборгованості зарубіжних країн ведуться окремі рахунки для кожного покупця товарів або послуг у кредит, а також застосовуються спеціальні журнали: журнал обліку продажу з відстрочкою платежу; журнал обліку придбань з відстрочкою платежу; журнал обліку грошових надходжень; журнал обліку грошових виплат [3].

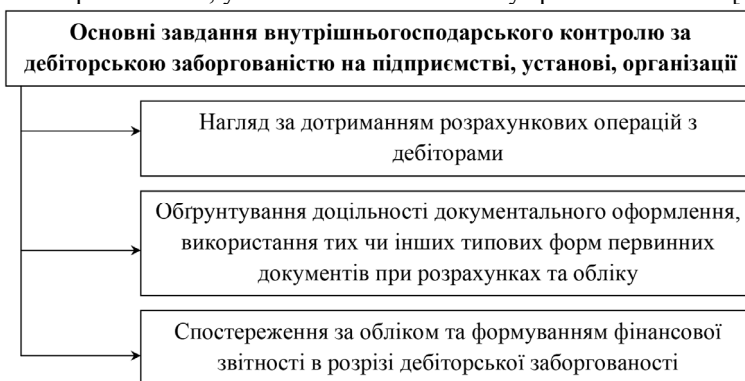

Рис. 1. Основні завдання внутрішньогосподарського контролю за дебіторською заборгованістю [сформовано на основі [5,6]]

Таблиця 1

Етапи внутрішньогосподарського контролю за дебіторською заборгованістю [сформовано авторами]

Етап	Зміст
Перший	Контроль за дебіторською заборгованістю відповідно до записів в бухгалтерських регістрах та первинних документах
Другий	Постійна взаємодія, спілкування з контрагентами
Третій	Аналіз платоспроможності дебіторів та створення резерву сумнівних боргів у разі утворення безнадійного боргу
Четвертий	Шляхи вдосконалення формування дебіторської заборгованості

ВИСНОВКИ

Таким чином, дебіторська заборгованість виступає важливою складовою у діяльності будь-якого підприємства. Розрахунки з різними дебіторами, а саме за дебіторською заборгованістю, мають питому вагу у складі поточних активів і впливають на фінансовий стан підприємства. У сучасних умовах господарювання досить значна кількість фірм знаходяться у скрутному положенні через неплатоспроможність своїх клієнтів. Тому організація обліку дебіторської заборгованості на підприємствах будь-якої форми власності сприяє упорядкуванню інформації, прозорості, відповідності та достовірності отриманих даних із розрахунками з дебіторами. Важливим є заздалегідь передбачити та не допустити надмірного зростання дебіторської заборгованості тому, що саме ефективне управління дебіторською заборгованістю відноситься до необхідних умов успішної діяльності підприємства, оскільки воно створює передумови для швидкого зростання бізнесу і збільшення фінансових можливостей підприємства. Також важливим є контроль за такою дебіторською заборгованістю, його системність та періодичність, що забезпечить покращенню діяльності у розрізі взаємодії з контрагентами.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість»: наказ Міністерства фінансів України від 08.10.1999 р. № 237. Дата оновлення: 29.10.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99>
2. П'ятигорець Г.С., Ніколайчук К.В. Шляхи удосконалення обліку дебіторської заборгованості. Проблеми економіки транспорту. Дніпро: ДНУЗТ ім. В. Лазаряна, 2017. Вип. 13. С. 40-46.
3. Белокоз О. Відмінності між вітчизняними та міжна-

родними підходами до оцінки дебіторської заборгованості торговельних підприємств. Галицький економічний вісник. 2016. № 3. С. 197-201.

4. Васильєва Л.М., Траїно О.В. Організація обліку дебіторської заборгованості та шляхи її удосконалення. Дніпро: ДДАЕ, 2017. С. 820-823.

5. Непочатова В.С. Внутрішній контроль розрахунків з покупцями та замовниками. Молодий вчений. Київ, 2016. Вип. 3(30). С. 134-138.

6. Свінар'ова Г.Б., Побережець О.В., Чебан Н.В. Система контролю дебіторської заборгованості на торговельному підприємстві. Економіка: реалії часу. Одеса, 2014. Вип. 4(14). С. 94-98.

References

1. On approval of Regulation (standard) of accounting 10 «Accounts receivable»: order of the Ministry of Finances of Ukraine dated 08.10.1999 № 237. Date of update: 29.10.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99> (in Ukrainian)
2. Piatyhorets H.S., Nikolaichuk K.V. Ways to improve the accounting of accounts receivable. Problems of transport economy. Dnipro: Dnipro National University of Rail Transport after V. Lazaryan, 2017. Issue 13. pp. 40-46. (in Ukrainian)
3. Bielokoz O. Differences between domestic and international approaches to the estimation of accounts receivable of trade enterprises. Galician Economic Bulletin. 2016. № 3. pp. 197-201. (in Ukrainian)
4. Vasilieva L.M., Traino O.V. Organization of the accounting of receivables and the ways of its improvement.. Dnipro: Dnipro State Agrarian-Economic University, 2017. pp. 820-823. (in Ukrainian)
5. Nepochatova V.S. Internal control of payments with buyers and customers. Young scientist. Kyiv. 2016. Issue 3 (30). pp. 134-138. (in Ukrainian)
6. Svinarova H.B., Poberezhets O.V., Cheban N.V. Receivables control system at a trading enterprise. Economy: the realities of time. Odessa. 2014. Vol. 4 (14). pp. 94-98. (in Ukrainian)

ДРОБЯЗКО

Світлана Ігорівна
drobyazko.s.i@gmail.com

УДК 368.212:629.33

КРИПТОВАЛЮТА ЯК ОБ'ЄКТ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

д.е.н., доцент, Відкритий
міжнародний університет
розвитку людини "Україна"

CRYPT CURRENCY AS AN OBJECT OF ACCOUNTING

DROBYAZKO Svitlana Ihorivna – Doctor of Economics, Associate Professor, Open International University of Human Development "Ukraine"

Відсутність правового забезпечення спричиняє значні труднощі відображення операцій з криптовалютою у фінансовому обліку. Визначено, що криптовалюта не є видом електронних грошей, а виступає абсолютно новою економічною категорією, тому необхідно включити до Плану рахунків субрахунок 336 «Криптовалюта». Певні особливості обліку операцій з іноземною валютою є характерними і для обліку операцій з криптовалютою. У випадку використання цифрової валюти як засобу платежу криптовалюта входить до складу монетарних статей. Відповідно в обліку криптовалюти, за умов наявності контролю з боку НБУ, цілком можуть бути застосовані поняття «валютного курсу» та «курсових різниць».

* * *

Отсутствие правового обеспечения вызывает значительные трудности отражения операций по криптовалюта в финансовом учете. Установлено, что криптовалюта не является видом электронных денег, а выступает совершенно новой экономической категорией, поэтому необходимо включить в План счетов субсчет 336 «криптовалюта». Определены особенности учета операций с иностранной валютой характерны и для учета операций с криптовалютой. В случае использования цифровой валюты как средства платежа криптовалюта входит в состав монетарных статей. Соответственно в учете криптовалюта, при условии наличия контроля со стороны НБУ, вполне могут быть применены понятия «валютного курса» и «курсовых разниц».

* * *

One of the innovations of recent times has been the discovery of a special kind of currency, called "cryptocurrency". Today, this phenomenon has become a global phenomenon known to most people, including in Ukraine, as a result of the crisis in the domestic banking system, the volatility of the hryvnia, the volatile exchange rate and other difficulties faced by business. At the same time, most authors mainly consider the technical aspects of cryptocurrency mining. However, one-sided research from the point of view of describing the technical model of operation does not allow to reveal their essence as an economic category, and also hinders the rapid establishment of adequate institutional standards, regulatory procedures for emission and exchange. As a result, there was a certain imbalance - economic innovations outstripped the development of legislation that would regulate the relationship between entities in the field of payments and payments in cryptocurrency. Lack of legal support causes considerable difficulty to reflect cryptocurrency transactions in financial accounting. The purpose of the article is to determine the features of accounting cryptocurrency in enterprises. We have determined that cryptocurrency is not a type of electronic money, but is a completely new economic category, so it is necessary to include a sub-account 336 "Cryptocurrency" in the Accounts Plan. The attribution of cryptocurrency to the composition of electronic money is impractical because there are significant differences between these concepts: decentralized nature, mining method of mining, anonymity, etc. Cryptocurrency has its advantages and disadvantages compared to fiat and electronic money. All this makes it an entirely new asset, a new economic category. Certain features of accounting for foreign currency transactions are also characteristic of cryptocurrency transactions. When using digital currency as a payment method, cryptocurrency is included in monetary items. Accordingly, in accounting for cryptocurrency, subject to control by the NBU, the concepts of "exchange rate" and "exchange rate differences" may be fully applied. To calculate depreciation of fixed assets and software used for mining, we propose to use the cumulative method. This method is applied to objects that wear more in the first years of operation and those that are rapidly morally aging.

Ключові слова: криптовалюта, майнінг, криптобіржа, амортизація, курсова різниця

Ключевые слова: криптовалюта, майнинг, криптобиржа, амортизация, курсовая разница

Keywords: cryptocurrency, mining, crypto exchange, depreciation, exchange rate differences

ВСТУП

Активне використання криптовалюти в Україні потребує виваженої правової регламентації, спрямованої, з одного боку, на підтримку її розвитку, а з іншого – на запобігання використанню віртуальної валюти з метою ухилення від оподаткування та контролю [1-2]. Ці проблеми мають бути вирішені, насамперед, на законодавчому рівні, що одночасно забезпечить уникнення зловживань та стимулюватиме розвиток відносин у цій сфері.

Чинними нормативними документами визначено статус віртуальної валюти як «грошового сурогату»,

відсутня регламентація її обігу, тому фізичні та юридичні особи, здійснюючи операції з криптовалютою, сильно ризикують [3].

Відсутність правового забезпечення спричиняє значні труднощі відображення операцій з криптовалютою у фінансовому обліку підприємств, які використовують її у своїй діяльності. Коли віртуальна валюта буде повністю легалізована, перед українськими підприємствами постане питання, яким же чином обліковувати операції з криптовалютою, як визначити її вартість, які рахунки застосовати тощо.

МЕТОЮ статті є визначення особливостей обліку

криптовалюти на підприємствах.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічна та інформаційна основа дослідження – це фахові праці, матеріали періодичних видань, ресурси Internet.

РЕЗУЛЬТАТИ

Оскільки криптовалюта виконує функції грошей, а саме може виступати мірою вартості, засобом нагромадження, обміну, платежу та навіть світовими грошима, доцільним є її відображення на рахунках класу 3 «Кошти, розрахунки та інші активи». Пропонуємо обліковувати криптовалюту та розрахунки нею в гривнях у сумі, що визначається шляхом перерахунку криптовалюти за курсом Національного банку України, як і в ситуації з іноземною валютою.

Нами було визначено, що криптовалюта не є видом електронних грошей, а виступає абсолютно новою економічною категорією, тому ведення обліку криптовалюти на субрахунку 335 «Електронні гроші, номіновані в національній валюті», на якому відображаються операції з електронними грошима, є недоцільним. Отже, необхідно включити до Плану рахунків та Інструкції до нього субрахунок 336 «Криптовалюта»,

на якому будуть відображатися операції з криптовалютою, які здійснюватимуться криптобіржами, та іншими суб'єктами підприємницької діяльності відповідно до нормативно-правових актів, що регламентуватимуть обіг криптовалют. За дебетом субрахунку 336 «Криптовалюта» відобразатиметься надходження криптовалюти на криптовалютні рахунки підприємства, за кредитом – вибуття криптовалюти та списання коштів у дорозі після їх зарахування на відповідні рахунки. Аналітичний облік криптовалют варто здійснювати за їх видами.

До операцій з криптовалютою в Україні застосовуються загальні правила оподаткування. Так, дохід фізичної особи, отриманий у вигляді цифрової валюти, оподатковується за стандартною ставкою 18 %. Питання з оподаткуванням її податком на додану вартість є досить спірним, оскільки криптовалюта не визначена в якості товару на законодавчому рівні.

Якщо підприємство самостійно здійснюватиме видобування криптовалют, то для нього ця валюта виступатиме продукцією, відповідно у бухгалтерському обліку необхідно відобразити операції з табл. 1.

Таблиця 1

Кореспонденція рахунків з обліку операцій пов'язаних з майнінгом криптовалюти

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1	Отримано ліцензію на майнінг криптовалюти	154	631
		127	154
2	Придбано обладнання для майнінгу (в т.ч. доставка і монтаж)	152	63
3	Відображено податковий кредит	641	63
4	Введено обладнання в експлуатацію	104	152
5	Придбано програмне забезпечення для майнінгу	154	631
6	Відображено податковий кредит	641	63
7	Введено обладнання в експлуатацію	127	154
8	Нараховано амортизацію обладнання та програмного забезпечення призначеного для майнінгу	91	131, 133
9	Витрачено електроенергію на майнінг	23	631, 685
10	Нарахована заробітна плата та ЄСВ виробничого персоналу	23	661, 651
11	Списано змінні розподілені загальновиробничі витрати	23	91
12	Списано постійні розподілені загальновиробничі витрати	23	91
13	Списано постійні нерозподілені загальновиробничі витрати	901	91
14	Видобуто криптовалюту	26	23
15	Реалізовано криптовалюту на криптовалютній біржі	63	701
16	Відображено податкове зобов'язання з ПДВ	701	641
17	Списано собівартість криптовалюти	901	26

Для нарахування амортизації основних засобів та програмного забезпечення використовуваного для майнінгу пропонуємо застосовувати кумулятивний метод. Цей метод застосовують до об'єктів, які зношуються більше в перші роки експлуатації, та таких що швидко морально старіють.

Оскільки в даному випадку видобута криптовалюта є запасом, порядок її відображення в обліку регламентується ПСБО 9 «Запаси» [4].

Згідно з п. 10 даного ПСБО первісною вартістю запасів, що виготовляються власними силами підприємства, визнається їхня виробнича собівартість, яка визначається за Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» [5].

Тобто до неї включаються: виробнича собівартість продукції, яка була реалізована протягом звітного пе-

ріоду, нерозподілені постійні загальновиробничі витрати та наднормативні виробничі витрати [5]. Фактично первісна вартість криптовалюти включатиме: амортизацію обладнання, вартість витраченої електроенергії, заробітну плату виробничого персоналу та відрахування на соціальні заходи. Що стосується оцінки вибуття запасів, то на нашу думку, для цього виду продукції варто застосувати метод ідентифікованої собівартості.

На дату балансу криптовалюта як вид готової продукції відповідно до ПСБО 9 «Запаси» відобразатиметься за первісною вартістю, яка є значно меншою за чисту вартість реалізації.

Якщо підприємство придбало криптовалюту, і планує використати її як платіжний засіб, доцільно здійснити проведення, що відображено у табл. 2.

Кореспонденція рахунків з обліку операцій купівлі / продажу криптовалюти

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1	Перераховано криптобіржі для придбання криптовалюти	333	311
2	Придбано криптовалюту на міжнародному ринку криптовалют	334	333
3	Зарахована криптовалюта на криптовалютний рахунок	336	334
4	Сплачено комісійну винагороду криптовалютній біржі	92	333
5	Повернена невикористана сума на гривневий рахунок	311	333
6	Оплата сировини за допомогою криптовалюти	631	336
7	Розраховано курсові різниці на дату операції (дохід)	336	714
8	- у випадку втрат	945	336
9	Перераховано криптовалюту для продажу	334	336
10	Визнано дохід від продажу криптовалюти	311	711
11	Списана собівартість криптовалюти	942	334

Згідно із поданими на розгляд законопроектами остаточний контроль за діяльністю фінансових компаній, що надають фінансові послуги на ринку криптовалют, та інших учасників цього ринку здійснюватиме Регулятор, яким імовірно виступить Національний Банк України.

У даній роботі ми провели певну аналогію між криптовалютою та іноземною валютою. Беззаперечно, між цими категоріями існує велика різниця. Проте ми вважаємо, певні особливості обліку операцій з іноземною валютою є характерними і для обліку операцій з криптовалютою. У даному випадку (використання криптовалюти як засобу платежу) криптовалюта входить до складу монетарних статей. Тому в обліку криптовалюти, за умов наявності контролю з боку НБУ, цілком можуть бути застосовані поняття «валютного курсу» та «курсів різниць».

Згідно із п. 4 ПСБО 21 «Вплив зміни валютних курсів» валютний курс – встановлений Національним банком України курс грошової одиниці України до грошової одиниці іншої країни; курсова різниця – різниця між оцінками однакової кількості одиниць іноземної валюти за різного валютного курсу [6]. Ми розглядатимемо ці поняття в такій інтерпретації: валютний курс – установлений Національним банком України курс грошової одиниці України до одиниці криптовалюти; курсова різниця – різниця між оцінками однакової кількості одиниць криптовалюти за різного валютного курсу.

Операції у криптовалюті під час первісного визнання відобразатимуться у валюті звітності, тобто у гривні, шляхом перерахунку суми в криптовалюті із застосуванням валютного курсу на початок дня, дати здійснення операції.

Сума попередньої оплати у криптовалюті, надана іншим особам у рахунок платежів для придбання активів, отримання робіт і послуг, при включенні до вартості цих активів (робіт, послуг) перераховуватиметься у валюту звітності із застосуванням валютного курсу на початок дня дати сплати авансу [7]. У разі здійснення авансових платежів у криптовалюті постачальнику частинами та одержання частинами від постачальника немонетарних активів, робіт, послуг вартість одержаних активів (робіт, послуг) визначатиметься за сумою авансових платежів із застосуванням валютних курсів, виходячи з послідовності здійснення авансових платежів.

Сума авансу у криптовалюті, одержана в рахунок платежів для поставлення продукції, інших активів, виконання робіт і послуг, у разі включенні до складу доходу звітного періоду перераховуватиметься у валюту звітності із застосуванням валютного курсу на початок дня дати одержання авансу. У разі одержання від покупця авансових платежів у криптовалюті частинами та відвантаження частинами покупцеві активів (робіт, послуг) дохід визнаватиметься за сумою авансових платежів із застосуванням валютних курсів, виходячи з послідовності одержання авансових платежів [8].

ВИСНОВКИ

Визначення курсових різниць за монетарними статтями у криптовалюті здійснюватиметься на дату балансу, а також на дату здійснення господарської операції. Для визначення різниць на дату балансу застосовуватиметься валютний курс на кінець дня дати балансу. У визначенні різниць на дату здійснення операції застосовуватиметься курс на початок дня дати здійснення операції. Підприємство може здійснювати перерахунок залишків на кінець дня за монетарними статтями у криптовалюті, за якими протягом дня здійснювались операції із застосуванням валютного курсу, встановленого на кінець цього дня. Курсові різниці від перерахунку монетарних статей про операційну, інвестиційну, фінансову діяльність відобразатимуться у складі інших операційних доходів (витрат).

Список використаних джерел

1. Drobyazko S. Accounting management of enterprises' own of in the conditions of legislative changes. *Economics and Finance*. 2018. № 10. pp. 4-11.
2. Drobyazko S. Features of tourism services accounting structuring in the information-oriented society. *Economics and Finance*. 2018. Volume, 6. pp. 4-49.
3. Drobyazko S., Makedon V., Zhuravlov D., Buglak Y., Stetsenko V. Ethical, Technological and Patent Aspects of Technology Blockchain Distribution. *Journal of Legal, Ethical and Regulatory Issues*. 2019. Vol. 22. Issue. 2S. URL: <https://www.abacademies.org/articles/ethical-technological-and-patent-aspects-of-technology-blockchain-distribution-8434.html>
4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» від 20.10.1999 р. № 246. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99>.
5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16

«Витрати»: Наказ Міністерства України від 31.12.1999р. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00>

6. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 21 «Вплив зміни валютних курсів»: Наказ Міністерства України від 10.08.2000р. № 193. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0515-00>

7. Gainsbury S.M., Blaszczyński A. How blockchain and cryptocurrency technology could revolutionize online gambling. *Gaming Law Review*. 2017. № 21(7). pp. 482-492.

8. Hayes A.S. Cryptocurrency value formation: An empirical study leading to a cost of production model for valuing bitcoin. *Telematics and Informatics*. 2017.. № 34(7), pp. 1308-1321.

References

1. Drobyazko S. Accounting management of enterprises' own of in the conditions of legislative changes. *Economics and Finance*. 2018. № 10. pp. 4-11.

2. Drobyazko S. Features of tourism services accounting structuring in the information-oriented society. *Economics and Finance*. 2018. Volume, 6. pp. 4-49.

3. Drobyazko S., Makedon V., Zhuravlov D., Buglak Y., Stetsenko V. Ethical, Technological and Patent Aspects of

Technology Blockchain Distribution. *Journal of Legal, Ethical and Regulatory Issues*. 2019. Vol. 22. Issue. 2S. URL: <https://www.abacademies.org/articles/ethical-technological-and-patent-aspects-of-technology-blockchain-distribution-8434.html>

4. Regulation (standard) of accounting 9 "Inventories" of October 20, 1999 No. 246. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99>. (in Ukrainian).

5. Accounting Regulations (Standard) 16 "Expenses": Order of the Ministry of Finance of Ukraine dated 31.12.1999. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00> (in Ukrainian).

6. Accounting Regulations (Standard) 21 "Impact of Changes in Foreign Exchange Rates": Order of the Ministry of Finance of Ukraine dated 10.08.2000. No. 193. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0515-00> (in Ukrainian).

7. Gainsbury S.M., Blaszczyński A. How blockchain and cryptocurrency technology could revolutionize online gambling. *Gaming Law Review*. 2017. № 21(7). pp. 482-492.

8. Hayes A.S. Cryptocurrency value formation: An empirical study leading to a cost of production model for valuing bitcoin. *Telematics and Informatics*. 2017.. № 34(7), pp. 1308-1321.

МАКЕДОН

Галина Миколаївна
g.makedon@ukr.net

УДК 631.115.11

ВИТРАТИ ДОМОГОСПОДАРСТВ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ:
ФАКТОРНИЙ АНАЛІЗHOUSEHOLDS COSTS OF UKRAINE'S REGIONS:
FACTOR ANALYSISк.е.н., старший викладач, ВП НУБіП
України "Ніжинський агротехнічний
інститут"*MAKEDON Halyna Mykolaivna – PhD in Economics, Senior Lecturer, Nizhyn Agrotechnical Institute*

У статті наведено факторний аналіз витрат домогосподарств регіонів України. Встановлено, що модель споживчої поведінки домашніх господарств протягом останнього десятиліття суттєво змінилася, відбулося нарощення частки заощаджень, особливо готівкових в іноземній валюті. Загалом відмічено стрімке зростання рівня бідності населення. Доведено, що споживча модель домогосподарств України за останні роки не вкладається у рамки традиційних «доходних» теорій. Розроблено п'ятифакторну лінійну функцію залежності рівня споживання від офіційного курсу гривні, валового зовнішнього боргу, рівня безробіття, чисельності населення та соціальних трансфертів. Результати аналізу свідчать про суттєвий рівень імпортозалежності вітчизняних виробників від завезених товарів.

* * *

В статье приведен факторный анализ расходов домохозяйств регионов Украины. Установлено, что модель потребительского поведения домашних хозяйств в течение последнего десятилетия существенно изменилась, произошло наращивание доли сбережений, особенно наличных в иностранной валюте. В целом отмечено стремительный рост уровня бедности населения. Доказано, что потребительская модель домохозяйств Украины за последние годы не вписывается в рамки традиционных «доходных» теорий. Разработана пятифакторная линейная функция зависимости уровня потребления от официального курса гривны, валового внешнего долга, уровня безработицы, численности населения и социальных трансфертов. Результаты анализа свидетельствуют о существенном уровне импортозависимости отечественных производителей от ввезенных товаров.

* * *

The article presents a factor analysis of household spending in the regions of Ukraine. It is established that the pattern of consumer behavior of households has changed significantly over the last decade, and the share of savings, especially cash in foreign currency, has increased. On the whole, there has been a rapid increase in the poverty level of the population. It has been proved that the consumer model of Ukrainian households in recent years does not fit into the framework of traditional «income» theories. A five-factor linear function of consumption dependence on the official hryvnia exchange rate, gross external debt, unemployment rate, population and social transfers has been developed. Household spending is an aggregate measure that summarizes the behavior of all actors at the macro level. The results of the analysis indicate a significant level of import dependence of domestic producers on imported goods. Population growth as a factor leads to an increase in household consumption in the regions of Ukraine. The article presents a number of regional differences in consumer models of households in the Eastern, Black Sea, Carpathian and Polissya economic regions. The development of linear five-factor consumption and savings functions of Ukrainian households, the analysis of regression coefficients and elasticity indicators revealed that the largest negative impact on the change in consumer spending was the change in population size, the stable positive effect was the amount of transfer payments. An analysis of the multifactor linear consumption functions by economic area found that among the studied factors, two (official hryvnia exchange rate against the euro and current transfers) were stimulants and two (discount rate and unemployment rate) were stimulators.

Ключові слова: витрати домогосподарства, споживання, фактори впливу, модель, тенденції, стимулятори, дестимулятори**Ключевые слова:** расходы домохозяйства, потребления, факторы влияния, модель, тенденции, стимуляторы, дестимуляторы**Keywords:** household expenditures, consumption, factors of influence, model, trends, stimulants, stimulators

ВСТУП

Важливим аспектом дослідження споживацької поведінки домашніх господарств є виявлення певних закономірностей, визначальних факторів формування обсягів споживання та заощадження, моделювання зміни їхньої величини, пропорцій та тенденцій.

Моделюючи поведінку домашніх господарств, вітчизняні та зарубіжні дослідники найчастіше спираються на постулати кейнсіанського підходу, в рамках

якого основним фактором, що визначає розмір споживання, є поточний наявний дохід [9].

Дослідженнями витрат домогосподарств та їх впливу на економічний і соціальний розвиток регіонів займалися М. Вебер, Дж. М. Кейнс, К. Ланкастер, Т. Мальтус, А. Маршалл, Дж. Міль, Г. Башнянін, М. Бутко, О. Ватманюк, Б. Данилишин, Ж. Дерій, М. Долішній, С. Дорогулцова, С. Драган, О. Дяконенко, Т. Заяць, Т. Кізіма, Е. Лібанова, О. Ярош та ін.

МЕТА роботи полягає у побудові моделі залежності рівня витрат домогосподарств від макроекономічних і соціальних факторів для подальшої розробки соціально-економічних заходів по підвищенню рівня добробуту населення регіонів України.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Теоретичною та практичною основою дослідження є джерела навчальної, монографічної та періодичної літератури, а також статистичні дані стосовно доходів і витрат домогосподарств України. У написанні статті були використані наступні методи: метод спостереження, методи аналізу та синтезу, монографічний метод, діалектичний метод, метод порівняння, методи індукції та дедукції, узагальнення, кореляції, а також метод факторного аналізу та моделювання

РЕЗУЛЬТАТИ

Для розрахунку функцій споживання від використовуваного доходу скористаємося методом укрупнення інтервалів до п'яти років. Результати розрахунків дозволили нам отримати дві пари інтервальних функцій. Так, для першого періоду (2009-2013 рр.) аналітичні функції споживання (C_1) та заощадження (S_1) від використовуваного доходу набули виду [4, 8]:

$$C_1 = 59,6 + 0,7704 \cdot y^v, R^2 = 0,97, \quad (1)$$

$$S_1 = -59,6 + 0,2296 \cdot y^v, R^2 = 0,75, \quad (2)$$

де C – споживання домогосподарств у фактичних цінах, млрд. грн.;

S – заощадження домогосподарств у фактичних цінах, млрд. грн.;

y^v – наявний дохід у фактичних цінах, млрд. грн.

Для другого періоду (2014-2018 рр.) аналітичні функції споживання (C_2) та заощадження (S_2) від використовуваного доходу набули виду:

$$C_2 = -415,9 + 1,2826 \cdot y^v, R^2 = 0,91, \quad (3)$$

$$S_2 = 415,9 - 0,2826 \cdot y^v, R^2 = 0,34. \quad (4)$$

Проведений аналіз виявив, що в моделі поведінки домашніх господарств України відбулися кардинальні зміни. Якщо у першому періоді функції повністю відповідають положенням кейнсіанської теорії, то у другому – цілковито її порушують: функція споживання має граничну схильність більше одиниці і характеризується від'ємним значенням автономного споживання, а функція заощаджень взагалі стає спадною.

Пояснюються такі зміни тим, що в умовах фінансової кризи 2008 р. домогосподарства принципово змінили модель споживацької поведінки, відмовившись від поточного споживання на користь нарощення заощаджень, переважна частка яких набула форми неорганізованих заощаджень в іноземних валютах. Подальші зміни супроводжувалися спільним впливом сукупності факторів: криза банківської системи та підриг довіри до неї у населення, девальвація національної грошової одиниці на фоні значної маси валютного споживчого кредитування за попередні роки, тривале недоспоживання, сформоване інфляцією у поєднанні з критично низьким рівнем заробітної плати і соціальних гарантій та поступове формування негативних споживацьких очікувань.

Вказані явища призвели до стрімкого зростання рівня бідності в Україні, який будучи поєднаним з концентрацією тіньового капіталу та корупційної ренти у незначній частки населення, породжує дуже високі ризики соціально-психологічного та економічного характеру (подальше падіння обсягів виробництва, рівня споживання, ділової активності, заощаджень, зайнятості у легальній економіці, ліквідності фінансового сектору, його фінансової стійкості, ухиляння від сплати податків тощо) [2].

Виявлені тенденції повністю підтверджують і регіональні дослідження, що проведені за економічними районами України. Для домогосподарств всіх економічних районів характерно перевищення граничною схильністю до споживання свого теоретично максимального значення (одиниці), тобто показники прирощення споживання населенням перевищують приріст їх доходу. У результаті за три останні роки домогосподарства Східного, Причорноморського, Карпатського та Поліського економічних районів спрямували на споживчі витрати коштів більше, ніж отримали у поточному періоді, Придніпровського, Подільського та Центрального – понад 90 %, Донецького – лише 68 %.

Індекс концентрації споживання, який обраховується як співвідношення середньої норми споживання i -го регіону до відповідного загальнодержавного показника, показує, що п'ять економічних районів (Східний, Причорноморський, Центральний, Карпатський, Поліський) характеризуються за підсумками 2016-2018 рр. вищим рівнем співвідношення споживання до доходу відносно національних характеристик [4], що характерно для споживацької поведінки відносно бідніших категорій домогосподарств. Нижчими показниками концентрації споживання характеризуються Донецький, Придніпровський та Подільський райони, що характерно для споживацької поведінки заможніших категорій домогосподарств.

Отже, можна стверджувати, що модель формування споживання домашніх господарств України за останні роки не вкладаються у рамки традиційних «доходних» теорій (Дж. Кейнса, І. Фішера, Ф. Модільяні, М. Фрідмена), а зазнають суттєвого впливу інших факторів, котрі в підсумку визначають національні та регіональні особливості споживчої поведінки населення.

З метою виявлення сили впливу, на пряму дії та ранжування за вагомістю нами проведено кореляційний аналіз основних факторних показників з характеристиками споживання домогосподарств України за останнє десятиліття. Встановлено, що всі доходні характеристики, включаючи заробітну плату, мають прямий зв'язок, що наближається до функціонального, з обсягами споживання домашніх господарств. Найменшу тісноту зв'язку за даними 2009-2018 рр. споживання має із цінним фактором та обсягом імпорту товарів і послуг (коефіцієнт кореляції 0,28) [6, 8].

Відповідно до класифікації тісноти зв'язку за коефіцієнтом кореляції за Таблицею Чеддока (1,0 – функціональний, 0,9-0,99 – дуже сильний, 0,7-0,89 – сильний, 0,5-0,69 – значний, 0,3-0,49 – помірний, 0,1-0,29 – слабкий, 0,0-0,09 – відсутній зв'язок) серед досліджуваних факторних ознак нами було обрано найвагоміші з метою побудови багатфакторної регресійної моделі споживання домашніх господарств Украї-

ни лінійного виду, перевірка котрої на достовірність та мультиколінеарність підтвердила її обґрунтованість та відповідність умовам відбору факторних показників.

Для визначення рівняння регресії, нами було використано пакет прикладних програм MS Office Excel-2010. У результаті, модель споживання домашніх господарств України за 2009-2018 рр. набула вигляду п'ятифакторної лінійної функції:

$$C = -9699,806 + 0,637 \cdot X_1 + 1,177 \cdot X_2 - 122,177 \cdot X_3 + 212,689 \cdot X_4 + 1,995 \cdot X_5, \quad (5)$$

де X_1 – офіційний курс гривні щодо Євро, середньорічний, грн. за 100 євро;

X_2 – валовий зовнішній борг, млрд. дол. США;

X_3 – рівень безробіття за методологією МОП, %;

X_4 – чисельність наявного населення на 01 січня поточного року, млн. осіб;

X_5 – соціальні допомоги та інші одержані поточні трансферти, млрд. грн.

Повноту рівняння зв'язку підтверджує коефіцієнт множинної детермінації (0,99) – зміни обсягів споживання на 99% залежать від досліджуваних факторів, тобто у кореляційну модель вдалося включити найсуттєвіші фактори, на частку яких припадає основна варіація результативного показника. Для перевірки істотності зв'язку отриманої моделі, використано критерій Фішера: отримане розрахункове значення більше за табличне значення критерію Фішера, що свідчить про пряму залежність між факторними та результативною ознаками та високу наближеність регресійної залежності до лінійного рівняння. Якість та достовірність моделі засвідчує те, що теоретичні значення результативного показника відхиляються від фактичних не більше ніж на 5,5 %.

За даними Національних рахунків України, у структурі використання імпорту в 2009-2018 рр. частка товарів проміжного споживання коливалась у середньому від 61,3 % до 68,1 %, що свідчить про суттєвий рівень імпортозалежності вітчизняних виробників від завезених товарів, зокрема, у паливно-енергетичній галузі (Україна імпортує дві третини такого стратегічного товару, як паливно-енергетичні ресурси). Частка товарів для кінцевого споживання, де більшість становить споживання сектору домашніх господарств, за досліджуваний період зростає з 20,9 % до 24,9 %, що є індикатором імпортного вектору у структурі споживання.

Попит внутрішнього ринку України на споживчі товари в цілому майже на 40% задовольняється за рахунок імпорту, при цьому частка його у споживанні стало збільшується» [10].

Варто також зазначити, що за досліджуваний період обсяги імпорту у вартісному вираженні зросли в середньому у 2,4 рази, натомість фізичні обсяги імпорту зменшилися на 10,4%, що дає підстави стверджувати про переважання зростання цін на імпорту продукцію порівняно з натуральними показниками [2]. Отже, на обсяги споживання домашніх господарств суттєво впливає обмінний курс національної валюти через пряме та опосередковане імпортоспоживання.

Коефіцієнт еластичності споживання стосовно величини зовнішнього боргу вказує [5], що його прирощення на 1 % супроводжується зростанням споживчих витрат домогосподарств на 0,15 %;

Рівень безробіття виявився фактором-дестимулятором: прирощення його рівня на один відсотковий пункт спричиняє зменшення споживчих витрат домашніх господарств на 122,177 млрд. грн., тобто збільшення рівня безробіття на 1 % проявиться у скороченні споживання на 1,125 [4, 9].

Соціальні допомоги та інші одержані поточні трансферти носять стимулюючий характер стосовно обсягів споживання, адже як вказує коефіцієнт регресії, їхнє зростання на один млрд. грн. викличе зростання споживання у більшій мірі (1,995 млрд. грн.), а одновідсотковий ріст супроводжуватиметься зростанням споживання на 1,078 %.

Чисельність наявного населення є фактором прямої дії – зростання чисельності на 1 млн. осіб збільшує споживання на 212,689 млрд. грн. Такий взаємозв'язок є цілком логічним, адже макроекономічна характеристика споживчих витрат домашніх господарств є агрегованим показником, що узагальнює поведінку всіх суб'єктів на макрорівні.

Дослідження зміни споживання під впливом внесених до моделі факторів виявило (рис. 1), що найбільший негативний вплив на зміну споживчих витрат здійснила зміна чисельності населення, котрий найвагомішого значення набув у 2018 р. Стабільно позитивний вплив чинив на динаміку споживання обсяг трансферних виплат (виключення становить лише 2017 р.).

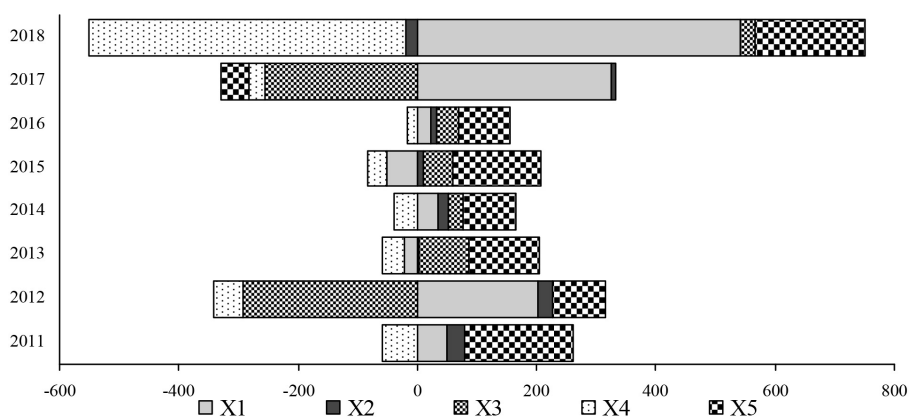

Рис. 1. Зміна споживчих витрат під впливом факторних ознак

Проведений аналіз встановив, що серед досліджуваних факторів два (офіційний курс гривні відносно євро та поточні трансферти) виявилися стимуляторами і два (облікова ставка та рівень безробіття) дестимуляторами. Такий взаємозв'язок між факторними та результативною ознаками носить спільний характер для всіх економічних районів України, що вказує на єдність визначальних умов їхньої споживацької поведінки.

Однак чутливість домогосподарств до досліджуваних факторів споживання виявилася різною:

– високі показники еластичності споживання за курсом гривні характерні для Подільського та Східного районів, де підвищення курсу євро на 1 % супроводжується зростанням споживчих витрат домогосподарств на 1,32 % та 1,04 % відповідно. Найменшу чутливість до зміни даного фактору показують домогосподарства Донецького та Причорноморського районів;

– високоеластичною виявилася реакція і на зміну рівня безробіття: домогосподарства Подільського, Карпатського та Поліського економічних районів зі зростанням рівня безробіття на 1 % скорочують споживання більшою мірою (відповідно на 1,34 %, 1,13 % та 1,01 %). Споживчі витрати домогосподарств Причорноморського району, навпаки, фактично не реагують на зміну рівня безробіття. Можна дійти висновку, що для перших трьох районів заробітна плата є визначальною при формуванні добробуту, а для останнього – не відіграє важливої ролі у загальних доходах;

– найвищий сукупний рівень еластичності характеризує залежність споживання від трансфертних виплат, що підтверджує висновки національної моделі. Найбільшу чутливість продемонстрували домогосподарства Донецького та Придніпровського районів;

– найнижчий сукупний рівень еластичності характеризує залежність споживання від облікової ставки, що вказує загалом на незначний інтерес домогосподарств України до формування заощаджень через банківську систему. Найбільшу чутливість продемонстрували домогосподарства Подільського та Східного районів, а для Причорноморського, Придніпровського та Донецького районів показник наближається до нуля;

– у моделі споживання домогосподарств найвагомішим фактором виявилися: обсяги трансфертних платежів для Причорноморського, Придніпровського, Донецького та Центрального економічних районів, рівень безробіття для Подільського, Карпатського та Поліського і курс національної валюти для Східного.

ВИСНОВКИ

Розраховані функції споживання від використovanого доходу для двох періодів (2009-2013 pp., 2014-2018 pp.) виявили, що в моделі поведінки домашніх господарств України відбулися кардинальні зміни – функції другого періоду не вкладаються у рамки традиційних «доходних» теорій, а зазнають суттєвого впливу інших факторів, котрі в підсумку визначають національні та регіональні особливості споживчої та

ощадної поведінки населення. Розробка лінійних п'ятифакторних функцій споживання та заощадження домогосподарств України, аналіз коефіцієнтів регресії та показників еластичності дозволили виявити, що найбільший негативний вплив на зміну споживчих витрат здійснила зміна чисельності населення, стабільно позитивний вплив чинив обсяг трансфертних виплат. Аналіз багатфакторних лінійних функцій споживання за економічними районами встановив, що серед досліджуваних факторів два (офіційний курс гривні відносно євро та поточні трансферти) виявилися стимуляторами і два (облікова ставка та рівень безробіття) дестимуляторами.

Список використаних джерел

1. Бази даних ООН: веб-сайт. URL: <http://www.un.org/ru/databases/index.html>
2. Ватаманюк О.З. Заощадження в економіці України: макроекономічний аналіз: монографія. Львів, 2007. 536 с.
3. Лібанова Е.М. Вимірювання якості життя в Україні: аналітична доповідь. Київ, 2013. 50 с.
4. Витрати і ресурси домогосподарств України у 2017 році. Статистичний збірник. Київ, 2018. 380 с.
5. Зовнішня фінансова вразливість і зовнішній сукупний борг України: поточний стан і ризики станом на 01.10.2018 р. Київ, 2018. 25 с.
6. Міністерство фінансів України: веб-сайт. URL: <http://www.minfin.gov.ua/>
7. Національний інститут стратегічних досліджень при Президенті України: веб-сайт. URL: <http://www.niss.gov.ua>.
8. Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
9. Пугачов В.М. Прогнозування рівня добробуту громадян при підвищенні цін. Облік і фінанси. 2013. № 4 (62). С. 153–156.
10. Статистичний збірник «Регіони України». Ч. I. Київ, 2018. 300 с.

References

1. UN Databases: Website. URL: <http://www.un.org/ru/databases/index.html> (in Russian)
2. Vatanianuk O.Z. Savings in the Ukrainian Economy: Macroeconomic Analysis: monograph. Lviv, 2007. 536 p. (in Ukrainian)
3. Libanova E.M. Measuring Quality of Life in Ukraine: An Analytical Report. Kyiv, 2013. 50 p. (in Ukrainian)
4. Costs and resources of Ukrainian households in 2017. Statistical collection. Kyiv, 2018. 380 p. (in Ukrainian)
5. External financial vulnerability and external aggregate debt of Ukraine: current status and risks as of 01.10.2018. Kyiv, 2018. 25 p. (in Ukrainian)
6. Ministry of Finances of Ukraine: website. URL: <http://www.minfin.gov.ua/> (in Ukrainian)
7. National Institute for Strategic Research under the President of Ukraine: Website. URL: <http://www.niss.gov.ua>. (in Ukrainian)
8. Official web-site of the State Statistics Service of Ukrain. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>. (in Ukrainian)
9. Puhachov V.M. Predicting the level of well-being of citizens while raising prices. Accounting and Finance. 2013. № 4 (62). pp. 153–156. (in Ukrainian)
10. Statistical collection «Regions of Ukraine». Part I. Kyiv, 2018. 300 p. (in Ukrainian)

ШОСТАК

Юлія Петрівна
iushostak7@gmail.com

УДК 657

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИКИ ОБЛІКУ ВИТРАТ НА ВИРОБНИЧОМУ ПІДПРИЄМСТВІ

IMPROVEMENT OF THE METHOD OF ACCOUNTING AT THE PRODUCTION ENTERPRISE

магістрант, Дніпровський
національний університет
ім. О. Гончара*SHOSTAK Yuliia Petrivna – master, Dnipro National University after Oles Honchar*

У статті розглянуто значення бухгалтерського обліку витрат для діяльності виробничих підприємств, досліджено організацію обліку витрат. Встановлено, що існує потреба у розмежуванні витрат операційної діяльності із подальшою їх деталізацією. Доведено важливість деталізації витрат за видами, яка забезпечує точність, достовірність даних про витрати, що сприяє підвищенню ефективності управління ними. Сформовано основні передумови раціональної організації обліку витрат та визначено напрями підвищення рівня управління здійснення витрат. Запропоновано шляхи вдосконалення організації обліку витрат, а саме введення удосконаленої класифікації витрат та розроблено фрагмент Робочого плану аналітичних рахунків до синтетичних рахунків витрат, запропоновано удосконалення методики «рахунки та подвійний запис», удосконалено метод «Баланс та звітність» шляхом удосконалення Форми №2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)».

* * *

В статье рассмотрено значение бухгалтерского учета расходов для деятельности производственных предприятий, исследованы организацию учета затрат. Установлено, что существует потребность в разграничении затрат операционной деятельности с последующей их детализацией. Доказана важность детализации расходов по видам, которая обеспечивает точность, достоверность данных о расходах, способствует повышению эффективности управления ими. Сформированы основные предпосылки рациональной организации учета затрат и определены направления повышения уровня управления осуществления расходов. Предложены пути совершенствования организации учета затрат, а именно введение усовершенствованной классификации расходов и разработаны фрагмент Рабочего плана аналитических счетов к синтетическим счетам затрат, предложено усовершенствование методики «счета и двойная запись», усовершенствован метод «Баланс и отчетность» путем усовершенствования формы №2 «Отчет о финансовые результаты (Отчет о совокупном доходе)».

* * *

The article deals with the importance of accounting for costs for the activity of manufacturing enterprises, examines the organization of cost accounting. The purpose of the paper is to investigate the organization of accounting for production costs, as well as to identify specific ways of its further improvement. It is established that there is a need to differentiate the costs of operating activities with their further detail. The importance of cost detailing by species, which provides accuracy and reliability of cost data, contributes to their efficient management. The basic prerequisites for rational organization of cost accounting have been formed and the directions for increasing the level of management of expenditure implementation have been determined. Based on the primary cost accounting documents, the required amounts are calculated by displaying them with the relevant invoices. Formation of information on production costs is carried out on accounts 23 «Production», 91 «General production costs», 92 «Administrative expenses», as well as on account 90 «Cost of sales». The debit of these accounts accounts for the costs, the loan – their debiting.

It is also determined that accounting for production costs is one of the most important elements of enterprise accounting. It is because of this improvement in accounting that much attention must be paid to this area. In improving the accounting method for the cost segment, we offer improvements in three ways:

- 1. developed a fragment of the Work plan of analytical accounts for synthetic accounts 91 «General production costs», 92 «Administrative expenses»,*
- 2. Improvement of the method of «accounting and double entry» of conducting standard accounting transactions using the proposed analytics,*
- 3. The Balance Sheet and Reporting method has been improved by improving Form No. 2 «Financial Statements (Income Statement)» by introducing additional lines.*

Part of the proposed analytical accounts to the accounts 91 and 92 is indicated in Accounting provisions (standards) 16 «Expenses», however, in the Plan of accounts this analytics is not spelled out, supplementing them and grouping them, we offer second and third order subaccounts for the expense accounts 91 and 92 The existence of these subaccounts will be advisable, since it allows a clear division of production costs for each cost item, thanks to such detailing it will be possible to improve their management system, which in turn will allow to make cost reductions for specific items. Thus, through the above suggestions for improving the cost accounting method, these elements of the reporting form become more comprehensive and understandable, and also improve the quality of accounting.

Ключові слова: витрати виробництва, організація обліку витрат, класифікація витрат, адміністративні витрати, загальновиробничі витрати

Ключевые слова: расходы производства, организация учета расходов, классификация расходов, административные расходы, общепроизводственные расходы

Keywords: production costs, organization of cost accounting, classification of costs, administrative costs, overhead

ВСТУП

Витрати виробництва – це важлива економічна та обліково-аналітична категорія, яка здійснює значний вплив на обсяги та динаміку прибутку. Отже, дієвий контроль витрат виробництва з ціллю постійного зниження їх величини є важливим завданням системи управління виробництвом на підприємстві [1].

Організація обліку витрат на виробництво продукції є однією з найважливіших ділянкою бухгалтерської роботи, оскільки на цьому етапі формується основна частина доходів та грошових надходжень підприємства. Зазначене вище свідчить про актуальність вибраної теми дослідження.

МЕТОЮ статті є дослідження організації обліку витрат на виробничому підприємстві, а також визначення конкретних шляхів його подальшого вдосконалення.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

У статті використано такі методи дослідження, як методи порівняння, аналізу і синтезу – для виявлення спільних та відмінних рис у наукових підходах до питань обліку витрат підприємства; індукція, дедукція – для узагальнення та при формуванні висновків, дослідження документів бухгалтерського обліку – для виявлення відповідності щодо інформаційної ємності та відповідності вимогам стандартів.

РЕЗУЛЬТАТИ

Дослідженням питань обліку витрат на підприємстві присвячені роботи значної кількості вчених.

Дослідженню проблеми фінансового обліку витрат виробництва присвячено багато праць вітчизняних і зарубіжних учених. Удосконаленню методики формування бухгалтерського фінансового результату багато уваги приділяють Н. Врублевський, А. Герасимович, К. Друрі, Д. Сігел, Д. Шим.

Вагомий внесок у дослідження проблеми управління витратами зробили вітчизняні вчені. Зокрема, вагомість та значимість аналізу управління витратами й методика його здійснення досліджуються у працях А.М. Подерьогіна [11]. Витрати виробництва та їх класифікацію для потреб управління розглядав Ф.Ф. Бутинець [4]. Е.Д. Дмитренко досліджував оптимізацію витрат підприємства на виробництво продукції у ринкових умовах [6]. Л.Г. Цимбалюк і Н.П. Скригун вивчали чинники, резерви та шляхи зниження витрат виробництва як основу зменшення ціни на товар [14].

Проте, незважаючи на вагомий напрацювання вчених, недостатньо повно розкрито проблеми удосконалення методики обліку витрат на підприємстві.

У роботах зарубіжних науковців [2] представлені методи визначення (за фінансовими критеріями розв'язку) та побудови оптимальних виробничих програм підприємства.

Однак з урахуванням результатів досліджень [5] та на основі сучасного стану та напрямів розвитку бухгалтерського обліку в Україні у контексті міжнародні тенденції гармонізації фінансової звітності та поточні потреби управління бізнесом, представлені економічні та математичні методи не враховують різ-

ницю між бухгалтерським та економічним підходом до обчислення прибутку.

Підтримуючи думку авторів праць [3], це є дуже важливим аспектом у прийнятті управлінських рішень для забезпечення ефективності та результативності виробничої діяльності підприємства в Україні, а саме вдосконалення методики обліку витрат на підприємстві.

Проте, незважаючи на вагомий напрацювання вчених, недостатньо повно розкрито проблеми удосконалення методики обліку витрат на підприємстві.

Облік витрат посідає визначальне місце в обліково-аналітичному процесі підприємства, оскільки на ньому базуються економічні показники виробництва продукції.

Витрати – це зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, яке призводить до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілу власниками) [12].

Витрати на виробництво формуються за видами виробництв і об'єктами обліку, складом, місцями виникнення і центрами відповідальності, періодами виникнення, способом включення у собівартість, дотриманням нормативів, сферою виникнення (відношенням до виробництва) тощо.

Класифікація витрат передбачає групування витрат у відповідні групи, які складаються з однорідних за своїм змістом або близьких між собою витрат. Надзвичайно важливе значення класифікації витрат полягає в управлінні ними і, перш за все, для здійснення калькуляції собівартості продукції для різних потреб управління підприємства. [10]

До витрат виробництва продукції належать за елементами витрат: матеріальні витрати (сировина, паливо тощо), витрати на оплату виробничого персоналу, відрахування на соціальні заходи, амортизація виробничого обладнання та інші витрати. Обліковуються витрати на виробництво на 23 рахунку.

Стосовно організації бухгалтерського обліку витрат на підприємстві передбачено наступні елементи, вказані у табл. 1.

Також важливим моментом в організації обліку витрат є організація документообігу. Відомо, що організація документообігу полягає в розробленні найбільш раціональних шляхів руху документів від їх складання до передачі в архів із зазначенням інстанцій, через які має проходити документ, мети і конкретного часу надходження та вибуття документів па кожній інстанції, а також назви посади виконавця, що складає, перевіряє та опрацьовує документу формі таблиці.

Таким чином, організація документообігу в обліку витрат на підприємстві – це перелік усіх носіїв облікової інформації, виконавців, терміни складання та проходження носіїв відповідними інстанціями у послідовному порядку, що відповідає методиці обліку витрат. Графік документообороту є важливим елементом в організації обліку витрат, тому має бути присутнім на кожному підприємстві.

Також варто зазначити, що первинні документи рухаються не тільки в бухгалтерії, а й між різними підрозділами підприємства. На рис. 1 побудовано схему

поток документів з обліку витрат на придбання сировини.

Як зазначалося вище, організація руху носіїв облікової інформації полягає у створенні оптимальної системи каналів передавання інформації та зв'язків між виконавцями облікових функцій, крім графіка документообороту, засобом упорядкування руху та

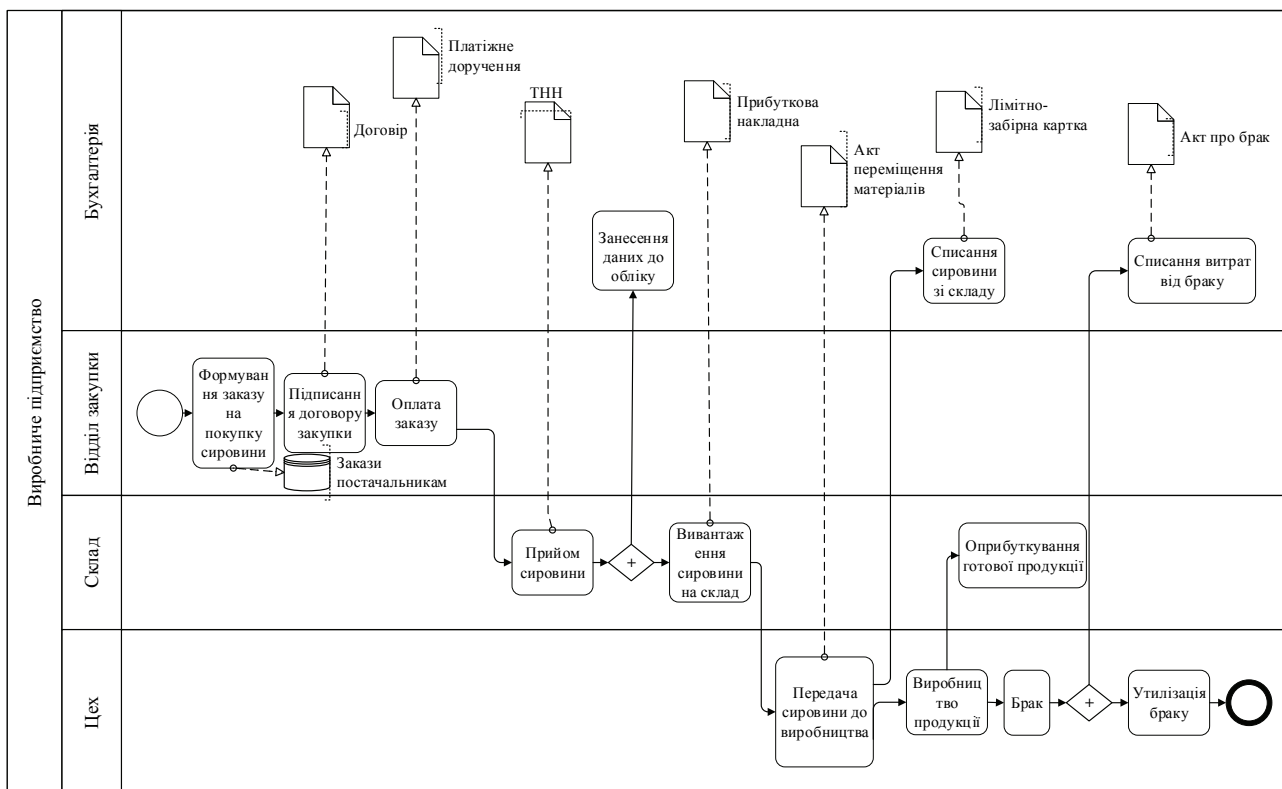
своєчасного одержання записів у носіях облікової інформації на підприємствах виступають оперограми руху первинних документів.

Так, оперограма накладної-вимоги на відпуск матеріалів і табеля обліку робочого часу працівників наведено у табл. 2-3.

Таблиця 1

Елементи облікової політики щодо витрат підприємства [розроблено автором]

Об'єкти облікової політики щодо витрат	Елементи облікової політики
Класи рахунків для обліку витрат діяльності	8 та 9 клас рахунків.
База розподілу загально виробничих витрат	Заробітна плата працівників, задіяних у виробництві, прямі витрати на виробництво продукції (робіт, послуг), прямі матеріальні витрати, кошторисні ставки за коефіцієнто-машино-годинами роботи обладнання, кількість відпрацьованого обладнання машино-годин, витрати праці в людино-годинах, обсяг виробітку в натуральних або вартісних показниках тощо
Склад виробничої собівартості	Прямі витрати; загальновиробничі витрати, що безпосередньо відносяться до виробничої продукції.
Склад собівартості реалізованої продукції	Виробнича собівартість продукції, що була реалізована у звітному періоді; нерозподілені постійні загальновиробничі витрати.

Умовні позначення:

- Початкова подія
- Завершуюча подія
- Господарська операція
- 📄 Документ, що супроводжує господарську операцію
- ▭ Відділ підприємства
- ◇ Операції, що відбуваються паралельно
- ➔ Наступна операція
- 🗄 База даних постачальників підприємства

Рис. 1. Схема потоку облікових документів щодо сегменту обліку матеріальних витрат між підрозділами підприємства [розроблено автором]

Таблиця 2

Оперограма накладної-вимоги на відпуск матеріалів підприємства [побудовано автором]

Найменування робіт	Бухгалтер	Головний бухгалтер	Комірник	Архіваріус
Формування та заповнення обов'язкових реквізитів	●			
Перевірка та підписання документа	—	●	—	
Виконання операції			●	
Запис операції до картки складського обліку			●	
Приймання та перевірка	●		—	
Обробка та розцінка	●			
Запис операції до регістрів обліку	●			
Передача до архіву				●

Таблиця 3

Оперограма табеля обліку робочого часу працівників підприємства [побудовано автором]

Найменування робіт	Табельник	Керівник підрозділу	Черговий прохідної	Бухгалтер
Формування та заповнення обов'язкових реквізитів табеля	●		—	
Відмітка в журналі прохідної працівників про прихід на роботу			●	
Перенесення даних з журналу прохідної до табелю	●		—	
Перевірка даних з графіком роботи працівників	—	●		
Підтвердження інформації підписом		●		
Здача табеля в бухгалтерію				●
Складання на основі табеля розрахунково-платіжної відомості				●

На підставі первинних документів відносно обліку витрат необхідні суми обліковуються шляхом відображення їх відповідними кореспонденціями рахунків. Формування інформації про витрати на виробництво здійснюється на рахунках 23 «Виробництво», 91 «Загальновиробничі витрати», 92 «Адміністративні витрати», а також на рахунку 90 «Собівартість реалізації». За дебетом вказаних рахунків обліковуються витрати, за кредитом – їх списання.

Тому організація обліку витрат є важливою складовою бухгалтерського обліку на будь-якому підприємстві. Саме через це удосконаленню обліку на цій ділянці потрібно приділити значну увагу, це необхідно для:

– можливості контролювати правильність використання матеріалів, сировини, палива, енергії, зарплатної плати працівників тощо;

– контролю за повним, своєчасним і достовірним відображенням фактичних витрат в обліку;

– досить точнішого визначення калькулювання собівартості продукції;

– виявлення резервів для скорочення витрат;

– визначення та ліквідації недоліків у організації виробництва, щоб максимально зекономити матеріальні і трудові витрати та підвищити продуктивність праці.

У Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [7] зазначено: «Інформація, що міститься у прийнятих до обліку первинних документах, систематизується на рахунках бухгалтерського обліку в регістрах синтетичного та аналітичного обліку шляхом подвійного запису їх на взаємопов'язаних рахунках бухгалтерського обліку. Дані аналітичних рахунків повинні бути тотожні відповід-

ним рахункам синтетичного обліку на перше число кожного місяця» [8].

В Інструкції про застосування плану рахунків бухгалтерського обліку визначено, що ведення аналітичного обліку, тобто застосування чи не застосування в обліку рахунків третього і нижчих порядків, підприємствами вирішується самостійно [9]. Причому підприємства можуть вводити нові аналітичні субрахунки, зважаючи на свої потреби управління, контролю, аналізу і звітності, але з обов'язковим збереженням кодів субрахунків, передбачених «Планом рахунків» [9].

На сьогодні керівництву підприємств для прогнозу поточних і стратегічних управлінських рішень стосовно здійснення витрат недостатньо загальноприйнятої класифікації витрат [13], тому що за більш деталізованого поділу витрат облік вести зручніше, адже витрати будуть згруповані за видами. Отже, керівництво та головний бухгалтер підприємства зможуть швидше визначити, скільки матеріалів, палива, заробітної плати та відрахувань, витрат на амортизацію та інших витрат було здійснено за конкретним видом витрат. На основі цього можна скоригувати та спланувати витрати в майбутньому.

Тому в удосконаленні методики обліку відносно сегменту обліку витрат ми пропонуємо вдосконалення у трьох напрямках:

1. Розроблено фрагмент Робочого плану аналітичних рахунків до синтетичних рахунків 91 «Загально-виробничі витрати», 92 «Адміністративні витрати»,
2. Запропоновано удосконалення методики «рахунки та подвійний запис» ведення типових бухгалтерських проведення з використанням запропонованої аналітики,
3. Удосконалено метод «Баланс та звітність» шляхом удосконалення Форми №2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» введенням додаткових рядків.

Таблиця 4. Фрагмент робочого плану рахунків внутрішньогосподарського обліку загально-виробничих витрат для підприємства [розроблено автором]

Синтетичний рахунок		Субрахунки		Аналітичні рахунки	
Першого порядку		Другого порядку		Третього порядку	
код	назва	код	назва	код	назва
91	Загально-виробничі витрати	911	Витрати на утримання та експлуатацію виробничого обладнання	9111	Витрати на утримання і експлуатацію
				9112	Амортизація
				9113	Заробітна плата і відрахування на соціальні заходи спеціаліста, який обслуговує обладнання
		912	Витрати на утримання і експлуатацію виробничого приміщення	9121	Витрати на утримання і експлуатацію
				9122	Амортизація
				9123	Витрати на комунальні послуги
		913	Транспортні витрати	9124	Заробітна плата та відрахування на соціальні заходи охоронця виробничого приміщення
				9131	Витрати, пов'язані з транспортуванням об'єкту робіт до приміщення
				9132	Витрати, пов'язані з транспортуванням робочої бригади на місце роботи
		914	Витрати на управління виробництвом	9141	Витрати на оплату праці та відрахування на соціальні заходи управлінського персоналу виробництва
				9142	Канцтовари
				9143	Витрати на службові відрядження
915	Інші витрати	9151	Витрати на оплату праці та відрахування на соціальні заходи інших робітників приміщення		
		9152	Інші загально-виробничі витрати		

За результатами дослідження витрат пропонуємо у робочому плані рахунків підприємства створити до рахунку 91 «Загально-виробничі витрати», 92 «Адміністративні витрати», субрахунки другого та третього порядку (табл. 4, 5).

Частина запропонованих аналітичних рахунків до рахунків 91 і 92 зазначається в П(С)БО 16 «Витрати», проте в Плані рахунків ця аналітика не прописана, доповнивши їх і згрупувавши в групи, ми пропонуємо субрахунки другого і третього порядку до витратних рахунків 91 та 92. Існування цих субрахунків буде доцільним, оскільки дозволяє чітко розмежувати витрати на виробництво за кожною статтею витрат, завдяки такій деталізації можна буде вдосконалити систему управління ними, що дозволить зі свого боку провести скорочення витрат за конкретними статтями.

Кореспонденція рахунків відносно нарахування витрат з використанням запропонованих аналітичних рахунків наведена у табл. 6.

Дана кореспонденція бухгалтерських рахунків дозволяє відстежувати нарахування витрат, здійснених у процесі господарської діяльності, за запропонованими напрямками. Це підвищує якість обліково-аналітичного забезпечення та можливість отримувати необхідну інформацію внутрішнім та зовнішнім користувачам фінансової звітності, особливо існуючим та потенційним акціонерам.

Одним із напрямків вдосконалення фінансової звітності є внесення змін до Форми №2 «Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід)» у частині I. «Фінансові результати», а саме виявити джерела виникнення витрат виробництва (табл. 7). Саме вдосконалення елемента методу обліку «Баланс та звітність» дозволить деталізовано сформувати фінансову звітність для повного розкриття інформації зацікавленим особам, особливо інвесторам.

Таблиця 5

Фрагмент робочого плану рахунків внутрішньогосподарського обліку адміністративних витрат для підприємства [розроблено автором]

Синтетичний рахунок		Субрахунки		Аналітичні рахунки	
Першого порядку		Другого порядку		Третього порядку	
код	назва	код	назва	код	назва
92	Адміністративні витрати	921	Загальні корпоративні витрати	9211	Організаційні витрати
				9212	Представницькі витрати
		922	Витрати на оплату праці адміністративних працівників	9221	Витрати на оплату праці адміністративно-управлінського персоналу
				9222	Відрахування на соціальні заходи адміністративно-управлінського персоналу
		923	Витрати на утримання основних засобів та інших матеріальних необоротних засобів адміністративного призначення	9231	Амортизація необоротних активів
				9232	Ремонт необоротних активів
				9233	Витрати на комунальні послуги
				9234	Інші витрати на утримання основних засобів та інших матеріальних необоротних засобів адміністративного призначення
		924	Інші адміністративні витрати	9241	Витрати на зв'язок
				9242	Інші адміністративні витрати

Таблиця 6

Типова кореспонденція щодо нарахування витрат на виробництво [розроблено автором]

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція бухгалтерських рахунків	
		Дебет	Кредит
1.	Нарахована заробітна плата начальнику цеху, майстрам, бригадирам та іншому персоналу управління цехом, робітникам, які обслуговують обладнання та іншому загальновиробничому персоналу	9141	661
2.	Використані матеріали для загальновиробничих потреб	9152	20
3.	Нарахована амортизація обладнання загальновиробничого призначення	9112	131
4.	Списана вартість електроенергії, одержаної від постачальників, яка використана для загальновиробничих потреб	9121	631
5.	Прийнятий до оплати рахунок підрядника за виконані роботи з ремонту основних засобів загальновиробничого призначення	9111	685
6.	Витрати на основну і додаткову заробітну плату працівників апарату управління	9222	661
7.	Витрати на придбання канцелярських товарів і приладь, бланків обліку, звітності	9142	685
8.	Амортизаційні відрахування за основними засобами, призначеними для обслуговування апарату управління	9231	131
9.	Амортизація і ремонт інших необоротних матеріальних активів, що використовуються в управлінні виробництвом	9231	132
10.	Витрати на електроенергію, одержану від постачальників	9234	631
15.	Списання адміністративних витрат на фінансові результати операційної діяльності	791	9211-924

Таблиця 7

Фрагмент Форми №2 «Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід)» [розроблено автором]

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000		
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050		
Валовий:			
прибуток	2090		
збиток	2095		
Інші операційні доходи	2120		
Адміністративні витрати	2130		
загальні корпоративні витрати*	2131*		
витрати на оплату праці адміністративним працівникам *	2132*		
витрати на утримання матеріальних необоротних засобів адміністративного призначення*	2133*		
Витрати на збут	2150		
Інші операційні витрати	2180		
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190		
збиток	2195		

ВИСНОВКИ

Отже, на основі вивчених складових витрат було запропонована система додаткових субрахунків з обліку складових витрат. Крім цього, внесені зміни відносно відображення складових витрат у фінансовій звітності підприємства, а саме у Формі 2. Таким чином, завдяки вищенаведеним пропозиціям з удосконалення методики обліку витрат зазначені елементи форми звітності стають більш розширеними та зрозумілими, а також підвищують якість ведення бухгалтерського обліку.

Дані пропозиції стосовно вдосконалення витрат дозволять підвищити релевантність управлінських рішень та розкрити облікову інформацію для зацікавлених осіб, особливо користувачам з прямим фінансовим інтересом.

Список використаних джерел

1. Dr. Tugce Uzun Kocamis. *Lean Accounting Method for Reduction in Production Costs in Companies*. *International Journal of Business and Social Science*. 2015. Vol. 6. No. 9(1). pp. 9-12.
2. Horbonos F. *Improvement of the Toolkit for Diagnosing the Enterprise's Production Program*. *Path of Science*. 2017. Vol. 3. Issue 12. pp. 415-422. URL: <http://dx.doi.org/10.22178/pos.29-8>
3. Porter M.E. *The Five Competitive Forces That Shape Strategy*. *Harvard Business Review*. 2015. *Special Issue on HBS Centennial 86*. Issue 1. pp. 78-93. URL: <https://www.hbs.edu/faculty/Pages/item.aspx?num=34522>
4. Бутинець Ф.Ф. *Витрати виробництва та їх класифікація для потреб управління*. Серія: *Бухгалтерський облік, контроль і аналіз*. 2012. № 1 (22). С. 11-18.
5. Голов С.Ф. *Бухгалтерський облік в Україні: аналіз стану та перспективи розвитку*. Центр учбової літератури. Київ, 2016. 522 с.
6. Дмитренко Е.Д. *Оптимізація витрат підприємства на виробництво продукції в ринкових умовах*. Київ: НАУ, 2010. Випуск 26. С. 26-30.
7. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16 липня 1999 року №996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.
8. Заокіпна Н.С. *Удосконалення обліку готової продукції та її реалізація* URL: <http://intkonf.org/zaokipna-ns-udoskonallya-obliku-gotovoyi-produktsiyi-ta-yiyi-realizatsiyi>.
9. *Інструкція про застосування плану рахунків, активів капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: затв. Наказом Міністерства фінансів України від 30.11.99 № 291 (зі змінами, внесеними наказом Міністерства фінансів від 26.09.2011 р. №1204)* URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z089399>.
10. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 (МСБО 1). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_013.
11. Поддєрьогін А.М. *Фінансовий менеджмент*. К.: КНЕУ, 2001. 294 с.

12. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати». URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00>.

13. Свистун Л.А., Левкова Р.М. *Удосконалення системи управління витратами підприємства в умовах нестабільної економіки*. *Економіка та управління підприємствами Економіка і регіон*. 2017. № 4 (65). С. 57-62.

14. Цимбалюк Л.Г. *Чинники, резерви та шляхи зниження витрат виробництва як основа зменшення ціни товару*. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. 2011. № 3(15). С. 88-95.

References

1. Dr. Tugce Uzun Kocamis. *Lean Accounting Method for Reduction in Production Costs in Companies*. *International Journal of Business and Social Science*. 2015. Vol. 6. No. 9(1). pp. 9-12.
2. Horbonos F. *Improvement of the Toolkit for Diagnosing the Enterprise's Production Program*. *Path of Science*. 2017. Vol. 3. Issue 12. pp. 415-422. URL: <http://dx.doi.org/10.22178/pos.29-8>
3. Porter M.E. *The Five Competitive Forces That Shape Strategy*. *Harvard Business Review*. 2015. *Special Issue on HBS Centennial 86*. Issue 1. pp. 78-93. URL: <https://www.hbs.edu/faculty/Pages/item.aspx?num=34522>
4. Butynets F.F. *Production costs and their classification for management purposes*. Series: *Accounting, Control and Analysis*. 2012. № 1 (22). pp. 11-18. (in Ukrainian)
5. Holov S.F. *Accounting in Ukraine: analysis of the state and prospects of development*. Center for Educational Literature. Kyiv, 2016. 522 p. (in Ukrainian)
6. Dmytrenko E.D. *Optimization of enterprise costs for production of products in market conditions*. Kyiv: NAU, 2010. Issue 26. pp. 26-30. (in Ukrainian)
7. Law of Ukraine "On Accounting and Financial Reporting in Ukraine" of July 16, 1999 №996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>. (in Ukrainian)
8. Zaokipna N.S. *Improvement of accounting of finished products and their realization*. URL: <http://intkonf.org/zaokipna-ns-udoskonallya-obliku-gotovoyi-produktsiyi-ta-yiyi-realizatsiyi> (in Ukrainian)
9. *Instruction on the application of the plan of accounts, capital assets, liabilities and business operations of enterprises and organizations: approved*. Order of the Ministry of Finance of Ukraine from 29.11.99 № 291 (as amended by the order of the Ministry of Finance dated 26.09.2011 №1204) URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z089399> (in Ukrainian)
10. *International Accounting Standard 1 (IAS 1)*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_013. (in Ukrainian)
11. Podderohin A.M. *Financial management*. Kyiv: KNEU, 2001. 294 p. (in Ukrainian)
12. *Accounting Provisions (Standard) 16 "Expenses"*. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00>. (in Ukrainian)
13. Svystun L.A., Levkova R.M. *Improvement of enterprise cost management system in conditions of unstable economy*. *Economics and Enterprise Management Economy and Region*. 2017. № 4 (65). pp. 57-62. (in Ukrainian)
14. Tymbaliuk L.H. *Factors, reserves and ways to reduce production costs as a basis for reducing the price of goods*. *Bulletin of Berdyansk University of Management and Business*. 2011. № 3 (15). pp. 88-95. (in Ukrainian)

ТАБЕНСЬКА

Оксана Ігорівна

oksana.tabenska.68@gmail.com

УДК 338.48(477.44)

к.е.н., старший викладач,
Вінницький національний аграрний
університет

ТУРИСТИЧНИЙ БРЕНД ВІННИЧЧИНИ: РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

TOURIST BRAND OF VINNYTSIA REGION:
REALITIES AND PROSPECTS

TABENSKA Oksana Ihorivna – PhD in Economics, Senior Lecturer, Vinnytsia National Agrarian University

У статті досліджено туристичні ресурси Вінниччини. Розглянуто умови проведення різноманітних фестивалів, екскурсій, проектів, а саме: Міжнародний оперний фестиваль OPERAFEST TULCHYN; креативний простір "Меридіан "Щедрик" у м. Тульчин; авторський пізнавальний проект "Екскурсії для душі" менеджера туристичної агенції "Віатур Вінниця" Ксенії Чуракіної; бренд-платформа "Вінниччина туристична". Проаналізовано переваги створення інноваційної кластерної моделі для розвитку регіонів на основі синергійного ефекту, а також бренд-іміджу туристичних дестинацій.

* * *

В статье исследованы туристические ресурсы Винницкой области. Рассмотрены условия проведения различных фестивалей, экскурсий, проектов, а именно: Международный оперный фестиваль OPERAFEST TULCHYN; креативное пространство "Меридиан" Щедрик" в г. Тульчин; авторский познавательный проект "Экскурсии для души" менеджера туристического агентства "Виатур Винница" Ксении Чуракиной; бренд-платформа "Винниччина туристическая". Проанализированы преимущества создания инновационной кластерной модели для развития регионов на основе синергетического эффекта, а также бренд-имиджа туристических дестинаций.

* * *

Introduction. The article explores the tourist resources of Vinnytsia region. The conditions of holding various festivals, excursions and projects are regarded, namely: the International Opera Festival OPERAFEST TULCHYN; the creative space "Merydian Shchedryk" in Tulchyn; the author's educational project "Excursions for the soul" of Ksenia Churakina, manager of the tourist agency "Viatur Vinnytsia"; the brand-platform "Tourist Vinnytsia".

The advantages of setting an innovative cluster model for the development of regions based on the synergistic effect and the brand image of tourist destinations are analyzed.

The purpose of the paper is to study innovative trends in tourism development, the advantages of setting an innovative cluster model for the development of regions on the basis of synergetic effect and the brand image of destinations in the realities of modern Ukraine. Scientific works, materials of periodicals, Internet resources are the methodological and informational basis of the work.

Results. The ancient palace and park complexes reflecting different eras make an important part of the historical and cultural heritage of Podillia region. Podillia palaces have always been the focus of the most valuable art collections, a kind of cultural centers. The studies of foreign and domestic scientists-economists show that the effective development of the tourism business is possible providing the functioning of integrated structures. The external growth strategies (horizontal integration, vertical integration, concentric and conglomerate diversification) are implemented through organizational change, which is reflected in various forms of mergers, acquisitions and agreements. The idea of cooperation at the local level can become an important argument that will help to create a tourism cluster.

Conclusion. Therefore, the competitiveness of enterprises and organizations increases, as well as the synergistic effect arises precisely through the cooperation of public authorities, scientific and research institutions, tourist agencies, hotel and restaurant complexes, tourist and information centers, transport companies and banking institutions.

Ключові слова: конкурентоспроможність, кластер, туристичні оператори, глобальні проблеми людства, природні ресурси, інноваційна кластерна модель, синергійний ефект, інтеграція, інтеграційні процеси, підприємницька діяльність, інноваційна модель підприємницької діяльності, кооперація, кластери, франчайзинг

Ключевые слова: конкурентоспособность, кластер, туристические операторы, глобальные проблемы человечества, природные ресурсы, инновационная кластерная модель, синергический эффект, интеграция, интеграционные процессы, предпринимательская деятельность, инновационная модель предпринимательской деятельности, кооперація, кластеры, франчайзинг

Keywords: competitiveness, cluster, tourist operators, global problems of humanity, natural resources, innovative cluster model, synergistical effect, integration, integration processes, entrepreneurship, innovative business models, cooperation, leasing, market infrastructure, associations, holding companies, clusters, franchising

ВСТУП

Вінниччина – це частина подільського краю, історія якого розпочинається ще в XII ст., коли північна частина сучасної Вінницької області входила до складу так званої Болохівської землі. У часи монголо-татарської навали вперше з'являється назва Поділля.

Це земля сивих легенд і мелодійних пісень, земля споконвічних хліборобів – спадкоємців традицій працьовитих трипільців, войовничих скіфів і мужніх сарматів, мудрих слов'ян та поборників справедливості – козаків. Благословенний Богом вінницький край завожує спокійною красою краєвидів, щедрим убранством родючої землі, джерельними водами, смарагдовими лісами, розлогими нивами.

Наче невеликі острівки минувшини – стародавні кургани та городища, палаци, церкви, костели, залишки колишніх оборонних споруд, пам'ятники видатним землякам, які звеличили цей край, місця славних перемог відважних синів українського народу, що дійшли до нас крізь віки, аби дивувати і захоплювати нащадків своєю величчю, красою та неповторністю витворів як самої природи, так і людського генію.

На Вінниччині є чимало музеїв. У садибі Вишня, що у Вінниці, останні 20 років свого життя провів видатний хірург і анатом, громадський діяч і педагог М. Пирогов. На території парку, який висаджував Микола Іванович, функціонує національний музей-садиба, й у склепі вже 120 років поспіль зберігається забальзамоване тіло вченого. Музей відноситься до найважливіших об'єктів культурної спадщини України і занесений до Державного реєстру пам'яток історії та архітектури національного значення. Його меморіальний парк є пам'яткою садово-паркового мистецтва. У музеї проходять виїзні сесії Академії медичних наук, Пироговські читання, з'їзди, наукові конференції [1].

Розвивати та оновлювати туристичний потенціал Вінницької області необхідно за допомогою взаємодії органів управління і координації, рекламно-інформаційних підприємств та установ, колективних засобів розміщення, закладів харчування, виробників туристичних послуг, установ сфери дозвілля, санаторно-курортних закладів, туристичних дестинацій, транспортної інфраструктури, що забезпечить створення синергійного ефекту і сприятиме посиленню конкурентних переваг даного регіону.

В економічній літературі ми маємо змогу ознайомитися з пропозиціями вчених-економістів, провідних фахівців галузі туризму, стосовно вдосконалення засад існування туристичних дестинацій як в Україні, так і за кордоном. Особливу увагу на сучасному етапі вчені акцентують на взаємодію, взаємозалежність, співпрацю окремих елементів туристично-рекреаційного кластера.

Туристичний кластер як форму посилення конкурентних переваг регіону досліджують А.А. Теребук, О.Л. Михайлюк та І.В. Давиденко аналізують механізми і перспективи функціонування туристичних кластерів в Одеській області, вітчизняний вчений-економіст Ю.В. Тимчишин-Чемерис досліджує туристичний кластер як форму розвитку та успіху туристичної діяль-

ності регіону, Л.В. Малік аналізує формування бренд-іміджу дестинацій в реаліях сучасної України на засадах впровадження КСВ (корпоративно-соціальної відповідальності), вчені-економісти Н.І. Данько та Г.В. Довгаль розглядають брендинг м. Харкова як туристичної дестинації, формування інноваційних туристичних кластерів як конкурентної переваги розвитку регіону досліджує Г.І. Михайліченко.

МЕТА роботи полягає у дослідженні інноваційних тенденцій розвитку туристичної сфери, переваг створення інноваційної кластерної моделі для розвитку регіонів на основі синергійного ефекту, бренд-іміджу дестинацій у реаліях сучасної України загальних стратегій розвитку, стратегій зростання: експансії ринку, диверсифікації, вертикальної, горизонтальної інтеграції, глобалізації діяльності, формування інноваційних туристичних кластерів як конкурентної переваги розвитку регіону.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою роботи є наукові праці, матеріали періодичних видань, ресурси Internet, нормативно-правові акти.

РЕЗУЛЬТАТИ

Основні акценти в провідних країнах світу сьогодні переміщуються на прискорення інноваційного розвитку, перехід до економіки, що базується на знаннях. Саме інноваційний шлях розвитку економіки забезпечує оновлення технологій, товарів і послуг, ефективне використання інтелектуального потенціалу та стимулювання його підвищення.

На сучасному етапі розвитку людства необхідно досліджувати механізми збереження ресурсного потенціалу. Зарубіжні та вітчизняні вчені аналізують глобальні проблеми та пропонують шляхи їх розв'язання. Актуальність даних проблем не викликає сумніву.

Сьогодні кластеризація є тією формою внутрішньої інтеграції та кооперування, що здатна забезпечити як стійкість, так і синергійний ефект протидії тиску глобальної конкуренції з боку монопольних ТНК. Найважливішим показником діяльності кластерів є забезпечення високої конкурентоспроможності їх продукції на ринку, тому кластерний розвиток туристичних дестинацій як окремих регіонів країни є однією з характерних ознак сучасної інноваційної економіки.

Вагому частку історично-культурної спадщини Поділля складають старовинні палацо-паркові комплекси, які віддзеркалюють різні епохи. Це справжні коштовності, в яких природа, архітектура, образотворче мистецтво поєднані у композиційно цілісний твір. Подільські палаци завжди були осередками найцінніших мистецьких колекцій, своєрідними вогнищами культури.

Серед будівель періоду класицизму вражає велич тутьчинського палацу Потоцьких (архітектор О. Лакруа). Найкращими взірцями стилю ампір є палаци у Мурованих Курилівцях та Чорномині Піщанського району (архітектор Ф. Боффо). Також відома готична вілла

Вітославських-Львових у Чернятині Жмеринського району (архітектор Г. Ітгар) [1].

З 4 по 9 червня 2019 р. у парку легендарного "Подільського Версалю" – Палацу Потоцьких у Тульчині – відбувся III міжнародний оперний оперні фестивалю OPERAFEST TULCHYN-2019.

У дні проведення фестивалю, 4-9 червня, у "По-

дільському Версалі" глядачів вражали неймовірні картини, книги та витвори мистецтва, які були представлені на захоплюючих виставках, що підготували Вінницький обласний художній музей, Вінницький обласний краєзнавчий музей та Тульчинська ОТГ. Виставки музеїв Вінниччини у "Подільському Версалі" відображені на (рис. 1).

Рис. 1. Виставки музеїв Вінниччини у "Подільському Версалі"

Як зазначила арт-продюсер OPERAFEST TULCHYN, заслужена артистка України Ірина Френкель, місце проведення фестивалю – одне з Семи чудес Вінниччини, відомий Палац Потоцьких, який свого часу називали "прикордонним" або "подільським Версалем". Саме тут граф Станіслав Потоцький обвінчався з коханою Софією, для якої потім в Умані побудував славнозвісну "Софіївку".

У XVIII-XIX ст. Палац Потоцьких у Тульчині був епіцентром бурхливого культурного життя. У Палаці був власний симфонічний оркестр, оперна і балетна трупи, тому кожного року тут відбувалися розкішні прем'єрні постановки опер, які відвідували перші люди того часу [2, с. 1-10].

Також у місті Тульчин, що на Вінниччині, в день народження Миколи Леонтовича – 1 грудня 2018 р. – відкрили креативний простір "Меридіан "Щедрик". Даний захід є продовженням унікального "Леонтович Арт Кварталу", який в червні було відкрито під час оперного фестивалю просто неба OperaFest Tulchyn 2018.

Складовими проекту "Меридіан "Щедрик" у Тульчині будуть аля музичних інструментів, інтерактивна "співоча" інсталяція – лавка Леонтовича, яка гратиме чотири мелодії композитора, – а також гігантські мурали, що стануть новими яскравими фотозонами й туристичними "родзинками". У межах проекту буде зроблене сучасне освітлення пам'ятника Леонтовичу та інших вуличних арт-об'єктів [3].

Необхідно зазначити, що в обласному центрі –

мальовничій Вінниці для містян та гостей міста, які хочуть краще пізнати туристичні атракції, культурну спадщину, запровадили авторський пізнавальний проєкт "Експерсії для душі". Як зазначає менеджер туристичної агенції "Віатур Вінниця" Ксенія Чуракіна, це цикл екскурсій тривалістю від 2 до 5 годин вулицями Вінниці.

Городяни проходять ними кожного дня, не здогадуючись, які цікаві люди тут мешкали і непересічні події відбувалися. За її словами, в межах проєкту городянам пропонують екскурсії на різні теми: "Смачна Вінниця", "Таємниці Вінниці", "Люди і долі" [4].

Що ж так приваблює вінничан та гостей міста, які ще нові цікаві події та різноманітні заходи необхідно створити? Для Вінницької області розпочали створювати бренд-платформу "Вінниччина туристична". Варто зауважити, що 19 листопада 2019 р. під такою назвою відбулася перша бренд-сесія, яку особисто провів президент Національної туристичної організації України Іван Ліптуга. Прийняти участь в дискусії про важливість маркетингу та брендингу туристичних дестинацій і надати власні пропозиції для майбутнього бренду Вінниччини завітало близько сотні людей.

І маркетинг та брендинг територій – це саме той інструмент, яким має займатися держава і місцеві органи влади. Але бізнес має долучитися також досить активно.

Запропоноване економічне зростання у сфері туризму відображене на рис. 2.

Рис. 2. Економічне зростання у сфері туризму

У Презентації “Розробка бренд-платформи Вінниччина туристична” зазначалося також, що необхідне належне фінансування на маркетинг території, на розвиток туристичних продуктів, підвищення їхньої якості, професійну підготовку кадрів, освіту. Усі ці інструменти створюють нашу привабливість: привабливість туристичну, а за нею – привабливість інвестиційну [5].

Дослідження зарубіжних та вітчизняних вчених-економістів свідчать, що ефективний розвиток туристичного та готельно-ресторанного бізнесу можливий за умови функціонування потужних інтегрованих структур. Стратегії зовнішнього зростання (горизонтальна інтеграція, вертикальна інтеграція, концентрична та конгломератна диверсифікація) реалізуються через організаційні зміни, що відтворюються у різноманітних формах об’єднань, приєднань та угод [6, с. 445-451].

Вагомим аргументом, що сприятиме створенню туристичного кластера, може стати ідея співпраці на місцевому рівні, щоб конкурувати на глобальному ринку. Туристичні фірми є операторами ринку, реалізуючи власний продукт, вони використовують послуги інших видів бізнесу, що функціонують в індустрії туризму: готельного та ресторанного, перевезень, торгівлі, розважального та інших. Через те вони повинні між собою спілкуватись, не тільки укладаючи комерційні угоди, але й під час конференцій, семінарів, нарад, через створення професійних асоціацій, клубів. Адже представники всіх зазначених видів бізнесу і утворюють кластер туризму [7, с. 67-71].

Соціально-економічні взаємовідносини необхідно якісно покращувати за рахунок законодавчого регулювання діяльності підприємств різних форм власності, забезпечення ефективної взаємодії виробничої і соціальної сфери, поліпшення житлово-комунальних умов, гармонізації особистих і колективних інтересів працівників, стимулювання економічних інтересів.

Слід відмітити, що ефект кластера створюється завдяки синергійному ефекту. Синергізм означає перевищення сукупним результатом суми факторів, що його складають. Синергійний ефект надає можливість вирішити проблеми взаємозв’язку між різними видами діяльності одного чи декількох суб’єктів господарювання, щоб досягти більш високих результатів, ніж у разі автономних дій за кожним видом діяльності кожного підприємства, яке функціонує у визначеній групі підприємств [8, с. 336-341]. Проектна

модель туристичного кластера “Вінниччина” зображена на (рис. 3).

Отже, за допомогою кластерної форми організації підприємства можна удосконалити механізм управління, посилити спеціалізацію, кооперацію, раціонально використовувати територіальний поділ та ресурси. Також кластерний механізм покращує рівень життя населення, підвищує конкурентоспроможність бізнесу, розташованого на певній території, підтримує ефективний бізнес-клімат, який збільшує переваги задіяних компаній та забезпечує перехід до комплексного використання потенціалу всієї держави.

Кластерні формування являють собою прийнятну структуру для розробки нових форм господарювання і передбачає перехід від прямого втручання органів державної влади до регулювання за допомогою опосередкованих стимулів.

Кластерне формування поєднує групи виробників, покупців та постачальників, які функціонують у взаємозв’язку із державними установами, асоціаціями, фінансовими та бізнес-послугами, інформаційними та комунікаційними технологіями та інфраструктурою з розвитку людських ресурсів [9, с. 127-132].

Тому підприємці повинні бути креативними та проявляти оригінальність у науці, громадському житті, бізнесі, екології та медіа, щоб ми могли рухатися на зустріч Синій Економіці. Природні системи можуть створювати локальне підприємництво, так само як еволюція користувалась інноваціями через різноманіття форм. Тут потрібно не лише чітке розуміння поставленої мети, а й наполегливість.

Підкріплюючи свої дії міцними науковими знаннями та своїм баченням соціальної та емоційної складових, вони можуть впроваджувати та розвивати ці інновації, що створить такі зміни, які зачеплять кожний сектор бізнесу, змістять цілі ринки назустріч збалансованості.

Та все ж слід пам’ятати, що один підприємець, якщо він має достатньо фінансів та великий ентузіазм, не зможе працювати ефективно. Завжди успіх на ринку залежить від наявності партнерів. Одним із способів досягнення успіху у впровадженні інновацій є налагодження партнерських стосунків з ініціаторами змін, які мають можливість впливати на ринок і вирішувати хід справи [10, с. 71-72].

Рис. 3. Проектна модель туристично кластера "Вінниччина".

ВИСНОВКИ

Отже, саме завдяки співпраці органів державної влади, наукових, науково-дослідних установ, туристичних агенцій, готельно-ресторанних комплексів, інформаційно-туристичних центрів, транспортних компаній, банківських установ, страхових фірм підвищується конкурентоспроможність підприємств та організацій, виникає синергійний ефект.

Необхідно продовжувати дослідження нових форм, інноваційних методів економічного, соціального та культурного розвитку окремих регіонів та країни загалом. Варто обґрунтувати нові стратегічні напрямки розвитку Вінниці та туристичної дестинації.

Список використаних джерел

1. Отенко І. Формування бізнес-моделі інноваційного розвитку підприємства. Зб. наук. пр. ЧДТУ. Економіка і регіон. 2014. Вип. 37. Ч. 3. С. 40-45.
2. Потучек-Запільська А.Л. Вінниччина – перлина України. URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua/news/vinnichchina-perlina-podillya>
3. OPERAFESTTULCHYN-2019. Головний openair літа

4-9 червня у Палаці Потоцьких. URL: <https://moemisto.ua/vn/festival-operafest-tulchin-55044.html>

4. Матковська І. «Меридіан «Щедрик»». URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-tourism/2566082-na-vinnicini-zavitsa-kreativnij-prostir-meridian-sedrik.html>

5. Чуракіна К. Пізнавальний проект «Експерсії для душі». URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-tourism/2569817-vinnica-klice-na-ekskursii-dla-dusi.html>

6. Дядюк К. «Все починається з туризму»: на Вінниччині почали розробляти бренд області. URL: <https://vezha.vn.ua/vse-pochynayetsya-z-turyzmu-na-vinnychchini-pochaly-rozroblyaty-brend-oblasti-foto/?fbclid=>

7. Отенко В.І. Методичне забезпечення стратегічних змін машинобудівних підприємств: науковий та прикладний аспекти. Вісн. Нац. ун-ту «Львівська політехніка». Серія: Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. 2013. № 769. С. 445-451. http://nbuv.gov.ua/UJRN/VNULPM_2013_769_65

8. Ковальчук І.С. Проблеми та перспективи кластеризації туристичної галузі Закарпаття. Науковий вісн. Мукачев. держ ун-ту. (Серія 1: Економіка та управління). 2014. № 1 (4). С. 49-58.

9. Ніколаєв Ю.О. Туристичні кластери в Україні. Вісник

соціально-економічних досліджень. 2012. № 4 (47). С. 336–341.

10. Федун І.Л. Методологічні підходи до формування кластерної моделі підвищення інноваційно-інвестиційної активності в агропромисловому виробництві. Науково-теоретичний журн. Хмельн. екон. ун-ту «Наука й економіка». 2013. № 3 (31). С. 127-132.

11. Паулі Г. Синя економіка. 10 років, 100 інновацій, 100 мільйонів робочих місць / пер. з англ. А. Побережна; ред. Л. Ярошенко. Risk Reduction Foundation. 2012. 320 с.

References

1. Otenko I. Setting a business model of the innovative development of an enterprise // Collection of scientific works of CHDTU. Economy and the region. 2014. Issue 37. Part 3. pp. 40–45. (in Ukrainian).

2. Potuchek-Zaplska A.L. Vinnytsia region – the pearl of Ukraine. URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua/news/vinnichchina-perlina-podillya> (in Ukrainian).

3. OPERAFESTTULCHYN-2019. Main summer openair of June 4-9 in the Pototsky Palace. URL: <https://moemisto.ua/vn/festival-operafest-tulchin-55044.html> (in Ukrainian).

4. Matkovska I. “Merydian Shchedryk”. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-tourism/2566082-na-vinnicini-zavitsa-kreativnij-prostir-meridian-sedrik.html> (in Ukrainian).

5. Churakina K. Educational project “Excursions for the soul”. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-tourism/2569817-vinnica-klisce-na-ekskursii-dla-dusi.html> (in Ukrainian).

6. Diadiuk K. “Everything begins from tourism”: the brand

of Vinnytsia region has been started developing. URL: <https://vezha.vn.ua/vse-pochynayetsya-z-turyzmu-na-vinnychchyni-pochaly-rozroblyaty-brend-oblasti-foto/?fbclid=> (in Ukrainian).

7. Otenko V.I. Methodological support of strategic changes of machine-building enterprises: scientific and applied aspects. Bulletin of Nats. un-t “Lvivska politehnika”. Series: Management and entrepreneurship in Ukraine: stages of formation and problems of development. 2013. № 769. pp. 445-451. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VNULPM_2013_769_65. (in Ukrainian).

8. Kovalchuk I.S. Problems and prospects of clustering the tourism industry of Transcarpathia. Scientific bulletin of Mukachevo state un-ty. (Series 1: Economy and management). 2014. № 1 (4). pp. 49–58. (in Ukrainian).

9. Nikolaiev Yu. O. Tourist clusters in Ukraine. Bulletin of socio-economic research. 2012. № 4 (47). pp. 336–341. (in Ukrainian).

10. Fedun I.L. Methodological approaches to the setting a cluster model to increase an innovation and investment activity in the agroindustrial production // Scientific and theoretical journal of Khmeln. econ. un-t. “Science and economy”. 2013. № 3 (31). pp. 127-132. (in Ukrainian).

11. Pauli H. Blue economy. 10 years, 100 innovations, 100 million of jobs / translated from English A. Poberezhna; ed. L. Yaroshenko. “Risk Reduction Foundation”. 2012. 320 p. (in Ukrainian).

ТКАЧЕНКОСергій Анатолійович
tkachenko26091980@gmail.comд.е.н., доцент, ректор, ВНЗ
«Міжнародний технологічний
університет «Миколаївська
політехніка»**ТКАЧЕНКО**В'ячеслав Анатолійович
grandlist1986@gmail.comвикладач, «Міжнародний
технологічний університет
«Миколаївська політехніка»**ТКАЧЕНКО**Світлана Вікторівна
desvetlana66@gmail.comвикладач, «Міжнародний
технологічний університет
«Миколаївська політехніка»

УДК 657

ФОРМИРОВАНИЕ МНОГОФУНКЦИОНАЛЬНЫХ ТЕОРЕТИЧЕСКИХ И МЕТОДОЛОГИЧЕСКИХ ВОЗЗРЕНИЙ ПОДСИСТЕМЫ (ФУНКЦИИ) ИНТЕГРИРОВАННОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО АНАЛИЗА И ОЦЕНКИ

GENERATION FOR ORGANIZATIONS OF MULTIFACETED THEORETICAL AND METHODOLOGICAL PRINCIPLES OF THE SUBSYSTEM OF PLANNED ECONOMIC ANALYSIS AND ASSESSMENT

ТКАЧЕНКО Serhii Anatoliiovych – Doctor of Economics, Associate Professor, Rector, Higher Educational Institution «International Technology University "Mykolaiv Polytechnic"»

ТКАЧЕНКО Viacheslav Anatoliiovych – lecturer, Higher Educational Institution «International Technology University "Mykolaiv Polytechnic"»

ТКАЧЕНКО Svitlana Viktorivna – lecturer, Higher Educational Institution «International Technology University "Mykolaiv Polytechnic"»

Аргументировано, что современные условия управления предприятиями, характеризующиеся развитием экономических форм воздействия на процесс производства, дальнейшим совершенствованием планирования и планомерным распространением рыночных хозяйственных отношений, внедрением экономико-математических методов и электронных цифровых машин, поставили новые задачи перед теорией и практикой анализа. Доказано, что центральной задачей выступает формирование для предприятий универсальных методологических материалов по анализу, позволяющих исследовать разнообразные аспекты хозяйственной деятельности за любой календарный период и отвечающих требованиям многоуровневого построения функционально прогрессивных концепций менеджмента.

* * *

Незважаючи на те, що на даний час із питань економічного аналізу, в області якого потребами практики висунута значна кількість питань до розробників його основ парадигми, опубліковано велику кількість робіт та видано низку інструктивно-методичних матеріалів загальногалузевого характеру, багато із них у силу різних причин не забезпечують дослідження усіх сторін діяльності підприємств. Слабка теоретична розробка і практичне використання конкретних методологій здійснення аналізу на різних рівнях управління виробництвом підкреслюються багатьма провідними експертами. В оцінці ситуації, яка склалася відзначається, що недолік нормативних та галузевих методологій підсистеми є гальмом для розвитку аналізу у господарській системі держави. Інструктивно-методологічні указівки з аналізу, що видаються Міністерством фінансів України і Національним банком України, не можуть заповнити цю прогалину, оскільки вони призначені для фінансових та кредитних органів і не можуть охопити усіх питань підсистеми, з якими щодня доводиться стикатися плановим та обліковим робітникам на підприємствах. Аргументовано, що сучасні умови координування підприємствами, які характеризуються розвитком економічних форм впливу на процес виробництва, подальшим вдосконаленням планування і планомерним розповсюдженням ринкових відносин, впровадженням економіко-математичних методів та електронних цифрових машин, поставили новітні завдання перед теорією і практикою аналізу. Доведено, що вузловим завданням постає формування для підприємств універсальних методологічних матеріалів з аналізу, що дозволяють досліджувати різноманітні підходи господарської діяльності за будь-який календарний період та відповідають вимогам багаторівневої побудови перспективних систем управління. Обґрунтовано, що тільки за наявності у методології усіх цільових методів вона буде досить всебічно як у змістовному, так і у процедурному відношенні охоплювати аналіз на підприємствах, стане дійсною зброєю пошуку їх господарської діяльності.

* * *

Indeed, far fewer other managerial functions are provided with methodological developments, an analysis in which a considerable number of questions are raised to the needs of practitioners to the developers of its paradigm bases. In spite of the fact that at present there is a large number of papers published on the issues of analysis and a number of general-sectoral guidance

materials have been published, many of them, for various reasons, do not allow the study of all aspects of the activity of enterprises. Weak theoretical development and practical application of specific methodologies for analysis at various levels of production management are highlighted by many leading experts. In assessing the situation, it is noted that the lack of regulatory and sectoral methodologies of the subsystem is a brake on the development of analysis in the economic system of the state. Instructional and methodological instructions of analysis issued by the Ministry of Finance of Ukraine and the National Bank of Ukraine can not fill this gap, as they are for financial and credit agencies and can not cover all issues subsystem with which daily face planning and accounting workers to enterprises. Arguably, the current conditions of coordination of enterprises, characterized by the development of economic forms of influence on the production process, the further improvement of planning and systematic distribution of market relations, the introduction of economic-mathematical methods and machines of electronic digital, set the latest problems before the theory and practice. It is proved that the nodal task is formation of universal methodological materials for analysis for the enterprises, which allow studying various approaches of economic activity for any calendar period and meeting the requirements of multilevel construction of perspective management systems. It is justified that only in the presence of the methodology of all target methods will it be sufficiently comprehensive in both substantive and procedural terms to cover economic analysis at industrial enterprises (industrial associations), will become a real weapon of search of their economic activity, etc.

Ключевые слова: задача, комплектный экономический анализ и оценка, методологический материал, организация, создание, универсальный, функция

Ключові слова: завдання, інтегрований господарський аналіз та оцінка, методологічний матеріал, підсистема, створення, універсальний й установа

Keywords: a task, complete economic analysis and assessment, creature, function, methodological material, organization, subsystem, the goal and universal

ВСТУПЛЕНИЕ

Подсистема (функция) аналитической обработки технико-экономических информационных данных (интегрированного экономического анализа и оценки), как и любая другая цель функционально развитой системы стратегического управления специального назначения промышленным предприятием и научно-производственным объединением, наряду с функциональной частью включает и обеспечивающие элементы метода – это комплексы теоретико-методологических, методических, информационных, программных, технических и организационных проектных решений, необходимых для её создания, внедрения и функционирования. Ведущее положение среди перечисленных элементов метода занимает теоретико-методологическое обеспечение подсистемы, представляющее совокупность руководящих материалов (методик, инструкций, положений и многих других), определяющих содержание подсистемы (функции) аналитической обработки технико-экономических информационных данных (интегрированного экономического анализа и оценки) и регламентирующих порядок её осуществления на всех уровнях иерархии управления современным производством. Комплексность подсистемы (функции) аналитической обработки технико-экономических информационных данных (интегрированного экономического анализа и оценки) в практических условиях может быть обеспечена только при наличии на промышленных предприятиях и научно-производственных объединениях методических материалов, определяющих порядок взаимосвязанного и согласованного во времени исследования многообразных аспектов производственно-хозяйственной деятельности на различных уровнях системы управления процессом производства (предприятие, цех, участок, бригада, рабочее место).

Хотя в общеотраслевых руководящих теоретико-методологических материалах по созданию функционально развитых систем стратегического управления специального назначения промышленными предпри-

ятиями и научно-производственными объединениями теоретико-методологическое обеспечение как самостоятельный вид не предусматривается, практика убедительно свидетельствует, что эффективное формирование и внедрение функций управления возможно только на основе глубокой проработки теоретико-методологических аспектов каждой конкретной функции. Следует отметить тот факт, что ещё не все функции управления промышленными предприятиями и научно-производственными объединениями повсеместно обеспечены теоретико-методологическими материалами в равной степени.

Сравнительно хорошо обеспечены теоретико-методологическими разработками функции планирования и бухгалтерского учёта, по которым имеется целый ряд утверждённых Министерством финансов Украины нормативных материалов, определяющих порядок выполнения указанных функций на предприятиях промышленности и научно-производственных объединениях как в традиционных условиях управления (теоретико-методологические материалы по составлению перспективных и текущих производственных планов промышленных предприятий и научно-производственных объединений; инструкция о применении Плана счетов бухгалтерского учёта активов, капитала, обязательств и хозяйственных операций предприятий и организаций и др.), так и в условиях функционально развитых систем стратегического менеджмента специального назначения, др.

Менее других управленческих функций обеспечена теоретико-методологическими разработками подсистема (функция) аналитической обработки технико-экономических информационных данных (интегрированного экономического анализа и оценки), в области которого в настоящее время потребностями практики выдвинуто значительное количество вопросов к разработчикам его основ парадигмы. Несмотря на то, что в настоящее время по вопросам подсистемы (функции) аналитической обработки технико-экономических информационных данных (интегрированного экономического анализа и оценки) хозяйствен-

ной деятельности промышленных предприятий и научно-производственных объединений опубликовано большое количество работ и издан ряд инструктивно-методических материалов общепромышленного качества [1, 2], многие из них в силу различных причин не обеспечивают комплексного исследования всех сторон деятельности организаций. Слабая теоретическая разработка и практическое использование конкретных методологий осуществления подсистемы (функции) аналитической обработки технико-экономических информационных данных (интегрированного экономического анализа и оценки) на различных уровнях управления производством подчёркиваются многими ведущими знатоками [2]. При оценке сложившейся ситуации отмечается, что недостаток нормативных и отраслевых методологий подсистемы (функции) аналитической обработки технико-экономических информационных данных является тормозом для развития интегрированного экономического анализа и оценки в национальной экономической системе страны. Инструктивно-методологические указания по интегрированному экономическому анализу и оценке, издаваемые Министерством финансов Украины и Национальным банком Украины, не могут восполнить этот пробел, так как они предназначены для финансовых и кредитных органов и не могут охватить всех вопросов подсистемы (функции) аналитической обработки технико-экономических информационных данных, с которыми каждодневно приходится сталкиваться плановым и учётным рабочим на промышленных предприятиях (производственных объединениях).

ЦЕЛЬ РАБОТЫ

Современные условия управления предприятиями промышленности и научно-производственными объединениями, характеризующиеся развитием эффективных экономических форм воздействия на процесс производства, дальнейшим совершенствованием планирования и последовательным распространением рыночных производственно-хозяйственных отношений, широким внедрением экономико-математических методов и новейших машин электронных цифровых, поставили новые задачи перед теорией и практикой подсистемы (функции) аналитической обработки технико-экономических информационных данных (интегрированного экономического анализа и оценки). Пожалуй, самая важная из этих задач – создание для предприятий промышленности и научно-производственных объединений универсальных теоретико-методологических материалов по подсистеме (функции) аналитической обработки технико-экономических информационных данных (интегрированного экономического анализа и оценки), позволяющих исследовать разнообразные аспекты производственно-хозяйственной деятельности за любой календарный период и отвечающих требованиям многоуровневого построения функционально развитых систем стратегического менеджмента специального назначения, др.

МЕТОДЫ ИССЛЕДОВАНИЯ

Теоретико-методологической основой данной статьи выступает диалектический метод, узловые позиции теории анализа, оценки, управления. В процессе ос-

видетельствования использовались методы: *абстрактно-логический* (для философского обобщения и формулирования результатов); *монографический* (при трактовке резонных методов анализа, контроля, оценки).

РЕЗУЛЬТАТЫ

Для решения указанной задачи, прежде всего, требуется определить содержание самого понятия «методология» применительно к подсистеме (функции) аналитической обработки технико-экономических информационных данных (интегрированного экономического анализа и оценки) производственно-хозяйственной деятельности. Предложения по данному вопросу встречаются в исследованиях многих учёных-аналитиков. Основываясь на положениях, выдвинутых ведущими учёными-аналитиками страны, и конкретной практике разработки и использования теоретико-методологических материалов по интегрированному экономическому анализу в машиностроительной промышленности, можно заключить, что на любом уровне управления методология подсистемы (функции) аналитической обработки технико-экономических информационных данных должна включать следующие составные элементы схемы, определяющие её предмет: систему целей подсистемы (функции) аналитической обработки технико-экономических информационных данных (интегрированного экономического анализа и оценки); объекты подсистемы (функции) аналитической обработки технико-экономических информационных данных (интегрированного экономического анализа и оценки); перечень конкретных задач подсистемы (функции) аналитической обработки технико-экономических информационных данных (интегрированного экономического анализа и оценки), обеспечивающих достижение заданных целей, периодичность и сроки их решения; источники исходных информационных данных; способы получения и обработки исходных информационных данных, используемых в процессе интегрированного экономического анализа и оценки; схему и последовательность выполнения экономико-аналитических работ, основывающиеся на существующих взаимосвязях результирующих генеральных и промежуточных показателей и критериях оценки качества (экономической продуктивности); способы и методы интегрированного экономического анализа и оценки исходных информационных данных; порядок оформления результатов подсистемы (функции) аналитической обработки технико-экономических информационных данных (интегрированного экономического анализа и оценки); организационные этапы проведения подсистемы (функции) аналитической обработки технико-экономических информационных данных (интегрированного экономического анализа и оценки); распределение обязанностей персонала по проведению подсистемы (функции) аналитической обработки технико-экономических информационных данных (интегрированного экономического анализа и оценки); порядок использования результатных экономико-аналитических информационных данных в концепции стратегического координирования.

ВЫВОДЫ

Только при наличии в теории и методологии всех

перечисленных выше элементов метода она будет достаточно всесторонне как в содержательном, так и в процедурном отношении охватывать подсистему (функцию) аналитической обработки технико-экономических информационных данных (интегрированного экономического анализа и оценки) на промышленных предприятиях (научно-производственных объединениях), станет действенным средством исследования их производственно-хозяйственной деятельности.

Список использованных источников

1. Методичні рекомендації оцінки впливу змін економічних факторів на результатні показники прибутку, рентабельності виробництва і реалізації продукції (робіт, послуг) / Н.М. Григор та ін. Київ: ДП «Державний ін-т комплексних техніко-економічних досліджень», 2007. 140 с.

2. Tkachenko S., Shatskaya Z., Dashchenko N., Mu J., Malakhovskiy Y. *Organizational Maintenance of Internal Control of Electronic Money at the Enterprise. Academy of Accounting and Financial Studies Journal*. 2019. Vol.

23. *Special Issue 2. pp. 1-5. URL: <https://www.abacademies.org/articles/organizational-maintenance-of-internal-control-of-electronic-money-at-the-enterprise-8408.html>*

References

1. *Guidelines for assessment the impact of economic factors changes on performance indicators of profit, production profitability and products sales (works, services) / N.M. Hryhor et.al. Kyiv: SE "National Institute of comprehensive feasibility studies", 2007. 140 p. (in Ukrainian).*

2. Tkachenko S., Shatskaya Z., Dashchenko N., Mu J., Malakhovskiy Y. *Organizational Maintenance of Internal Control of Electronic Money at the Enterprise. Academy of Accounting and Financial Studies Journal*. 2019. Vol.

23. *Special Issue 2. pp. 1-5. URL: <https://www.abacademies.org/articles/organizational-maintenance-of-internal-control-of-electronic-money-at-the-enterprise-8408.html>*

ЗУБКО

Тетяна Леонідівна
zubkotl@gmail.com

к.е.н., доцент, Київський національний торговельно-економічний університет

ДІДКІВСЬКИЙ

Андрій Олександрович
urSKIY.gorizont@gmail.com

студент, Київський національний торговельно-економічний університет

ТЕРЕЩЕНКО

Артем Миколайович
artem.tereshenko1@gmail.com

студент, Київський національний торговельно-економічний університет

УДК 336.025

ФІНАНСОВІ ІНСТРУМЕНТИ ІНВЕСТУВАННЯ**FINANCIAL INSTRUMENTS OF INVESTMENT**

ZUBKO Tetiana Leonidivna – PhD in Economics, Associate Professor, Kyiv National Trade and Economics University

DIDKIVSKYI Andrii Oleksandrovych – student, Kyiv National Trade and Economics University

TERESHCHENKO Artem Mykolaiovych – student, Kyiv National Trade and Economics University

У статті здійснено систематизацію базових шляхів та видів інвестування через фінансові інструменти. Досліджено практичні аспекти дохідності на інвестований фінансовий капітал та умови її формування. Здійснено порівняння дохідності на інвестований капітал різних шляхів інвестування та обґрунтовано шляхи її підвищення. Проаналізовано ставки за депозитами, рівень інфляції, рівні дохідності облігацій внутрішніх державних позик України за останні дванадцять років. Проведено порівняння головних брокерських агенцій США, визначено найоптимальнішого з них. Проаналізовано стан фондового ринку США. Визначено переваги та недоліки фінансових інструментів інвестування.

* * *

В статье осуществлена систематизация основных путей и видов инвестирования с помощью финансовых инструментов. Исследованы практические аспекты доходности на инвестированный финансовый капитал и условия ее формирования. Проведено сравнение доходности на инвестированный капитал различных способов инвестирования и обоснованы пути ее повышения. Проанализированы ставки по депозитам, уровень инфляции, уровни доходности облигаций внутренних государственных займов Украины за последние двенадцать лет. Проведено сравнение главных брокерских агентств США, определено наиболее оптимальное из них. Проанализировано состояние фондового рынка США. Определены преимущества и недостатки финансовых инструментов инвестирования.

* * *

Introduction. One of the conditions of successful functioning, scaling and any enterprise developing is the availability of financial resources in an amount that responds to current and strategic needs. Their rational use, multiplication, and determination of the directions of investing can significantly affect the efficiency of the present activity and the future of the business as a whole. For an enterprise is important to search for ways to raise capital, ensure efficient use and invest in the most economically based and profitable projects in terms of payback position during the invest activities.

The purpose of the paper is to analyze ways and compare methods of investing through financial instruments to find the best one.

Results. The article systematizes the basic ways and types of investing through financial instruments. The practical aspects of return on invested financial capital and the conditions of its formation are investigated. The return on the invested capital of different ways of investing is compared and the ways of its increase are grounded. Deposits rates, inflation rate, and level of bonds' returns of Ukraine's domestic government loans over the last twelve years are analyzed. The main US brokerage agencies are compared, and the best one is determined. The US stock market is analyzed. The advantages and disadvantages of financial investment instruments are identified.

Conclusion. On the whole, having analyzed the deposit market, the Ukrainian government bonds, and the US stock market, we can conclude on the instruments of investing. The most popular option among Ukrainians is to use deposits. This financial instrument lets us save costs. The timing of the investment may vary depending on the needs. In comparison with deposits, T-bills are a more complex tool that requires additional knowledge and skills. This type of investing is used by investors to obtain short-term benefits and speculation. From 2018 to 2019, the annual average rate of return is 17%. Investment term up to 5 years. The last way to make a profit is to buy shares in the US stock market. With a long-term investment, this method of investing allows us to get 8% per annum with inflation-adjusted. Compared to deposits and T-bills, one can expect significant capital gains. The main disadvantages of this method are the human factor, so the large volume of funds should be accredited by institutional investors. In this article, investing in the US stock market is the best way to earn a return on investment.

Ключові слова: інвестування, фінансові інструменти, дохідність, інфляція, депозит, фондовий ринок, облигації внутрішньо-державної позики

Ключевые слова: инвестирование, финансовые инструменты, доходность, инфляция, депозит, фондовый рынок, облигации внутрисударственного займа

Keywords: investment, financial instruments, profitability, inflation, deposit, stock market, domestic government bonds

ВСТУП

Однією з умов успішного функціонування, масштабування та розвитку будь-якого підприємства є забезпеченість фінансовими ресурсами в обсягах, що відповідають поточним та стратегічним потребам. Їх раціональне використання, примноження та визначення напрямів інвестування можуть суттєво вплинути на ефективність теперішньої діяльності та майбутнє бізнесу загалом. Для підприємства у проведенні інвестиційної діяльності важливо здійснювати пошук шляхів нарощення капіталу, забезпечення ефективного використання та вкладення коштів у найбільш економічно обґрунтовані та вигідні з позиції окупності проекти.

Питанням методики аналізу й діагностики інвестиційної діяльності підприємства присвячено наукові праці багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених, серед яких варто виділити наукові розробки: І.О. Бланка, Р.С. Білик, Я.Б. Дропи, В.Г. Федоренко, А.А. Пересади, О.К. Малютіна, О.В. Носова, І.С. Кузнецова, О.В. Пирогова, Н.А. Мазура, І.Р. Боднара, Т.А. Дяченка, Р.В. Пікуса, К.С. Салиги, С.С. Шумської та інших. Водночас аналіз існуючих наукових напрацювань з питань сутності поняття інвестування через фінансові інструменти та методології його оцінювання, свідчить про необхідність їх подальшого вдосконалення.

МЕТА РОБОТИ

Метою нашого дослідження є аналіз шляхів та порівняння методів інвестування через фінансові інструменти з метою пошуку найоптимальнішого.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Теоретичною і методологічною основою статті виступають дослідження вітчизняних та іноземних фахівців з проблем аналізу і оцінки дохідності на інвестований капітал, видів та шляхів інвестування. У проведенні дослідження використано методи діалектичного аналізу та синтезу, логічного узагальнення, порівняння та формалізації. Інформаційною основою статті стали наукові праці за темою дослідження, матеріали періодичних видань, ресурси Internet.

РЕЗУЛЬТАТИ

В Україні суттєво відчувається дефіцит ресурсів, зокрема, фінансових, і погіршення інвестиційного клімату. За оцінками експертів, населення має значну суму заощаджень у валюті, які не залучені до обігу. Також є суб'єкти господарювання, що мають змогу вкладати свої накопичення у інші проекти.

Інвестування – це спосіб мобілізації капіталу для отримання прибутку шляхом вкладання коштів у фінансові інструменти, активи тощо.

У даній статті розглянуто інвестування у фінан-

сові інструменти/деривативи – банківські депозити, облигації внутрішніх державних позик (ОВДП), акції.

Одним з перших шляхів інвестування нами було розглянуто вкладення коштів в банк під **депозит**. На нашу думку, це один з найпростіших та доступних методів інвестування у 2019 р.

Для того щоб розпочати свій шлях інвестора, потрібно лише звернутися в банк та відкрити депозитний рахунок. Причому ризики, за умови вкладення коштів до 200 000 грн., є мінімальні, адже гарантуються державою до відшкодування у випадку неплатоспроможності банку [1].

Проте дохідність даного шляху інвестування, станом на 2019 р., не є великою, і коливається залежно від макроекономічних та політичних умов.

Хронологія банківських ставок за депозитами зображена на рис. 1. Найбільші ставки по депозитам були у 2008-2009, 2012, 2014-2015 рр. Для України це були періоди нестабільності та кризи, внаслідок підвищення ризиковості, була і збільшена депозитна ставка, для залучення банками коштів фізичних осіб.

Проте в останні роки ставки за депозитами значно знизились та досягли рівня в середньому 15 % у гривні, та близько 3,2 % у доларах. Причиною вбачається стабілізація економіки та зниження інфляції.

Особливо, значна різниця спостерігається за валютними депозитами, у 2014 р. ставка досягла рівня 9 %, а вже у 2019 р. вона знизилась до 3,2%. Така динаміка ставок за валютними депозитами стимулює населення до переведення коштів в гривневі депозити, за рахунок більшої дохідності.

Схожа ситуація спостерігається також і з інфляцією в Україні, яка склала у 2018 р. 9,8 %. Рівень інфляції у 2017 р. склав 13,7% (рис. 2). Середній рівень інфляції з 2006 р. склав 13,9 %.

Для визначення реальної ставки за депозитами потрібно відняти від базової депозитної ставки інфляцію (15% - 13,9% = 1,1%). Внаслідок проведення обчислень, було з'ясовано, що реальна ставка дохідності (до вирахування податків) за депозитними вкладками з 2006-2018 рр. становила 1,1 %.

Отже, даний спосіб інвестування більше призначений для збереження вартості коштів, але не для її примноження.

Облигації внутрішніх державних позик України (ОВДП) – державні цінні папери, що розміщуються виключно на внутрішньому фондовому ринку і підтверджують зобов'язання України стосовно відшкодування пред'явникам цих облигацій їх номінальної вартості з виплатою доходу відповідно до умов розміщення облигацій. Рівень дохідності ОВДП в Україні у 2008-2019 рр. наведено на рис. 3.

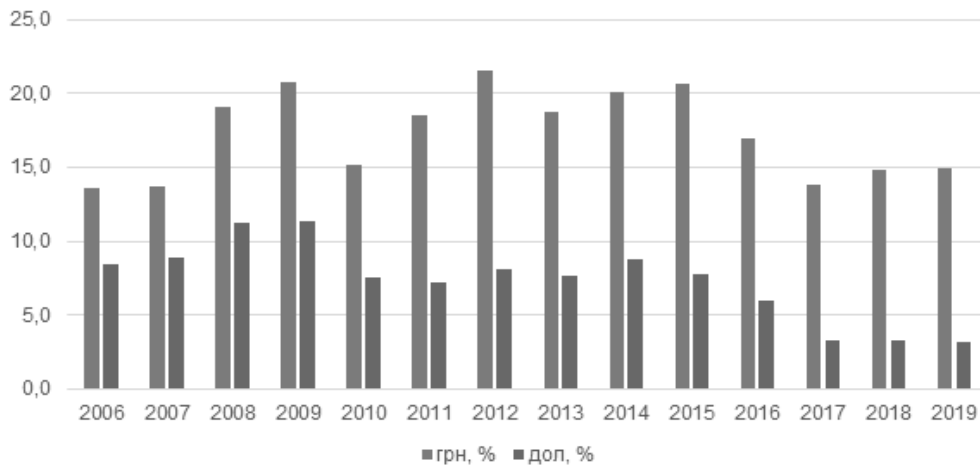

Рис. 1. Динаміка ставок за депозитами в Україні з 2006-2019 р., % [2]

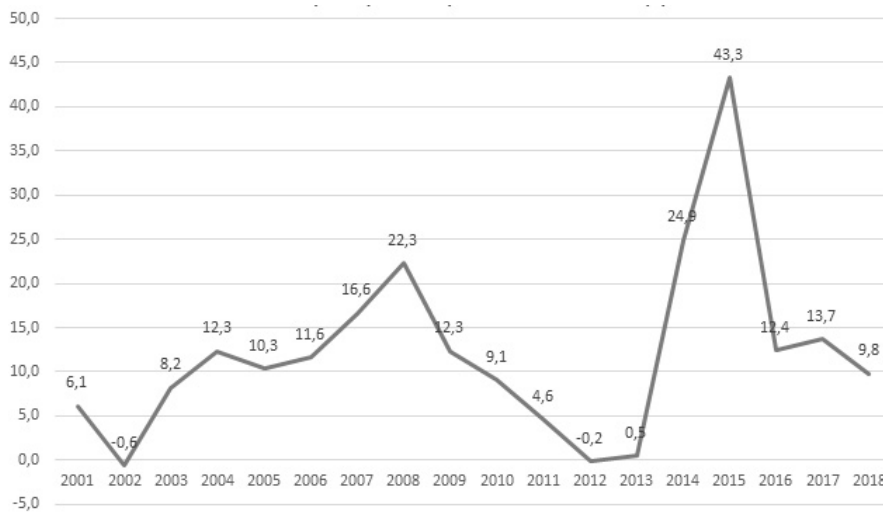

Рис. 2. Динаміка рівня інфляції в Україні в 2001-2018 роках, % [3]

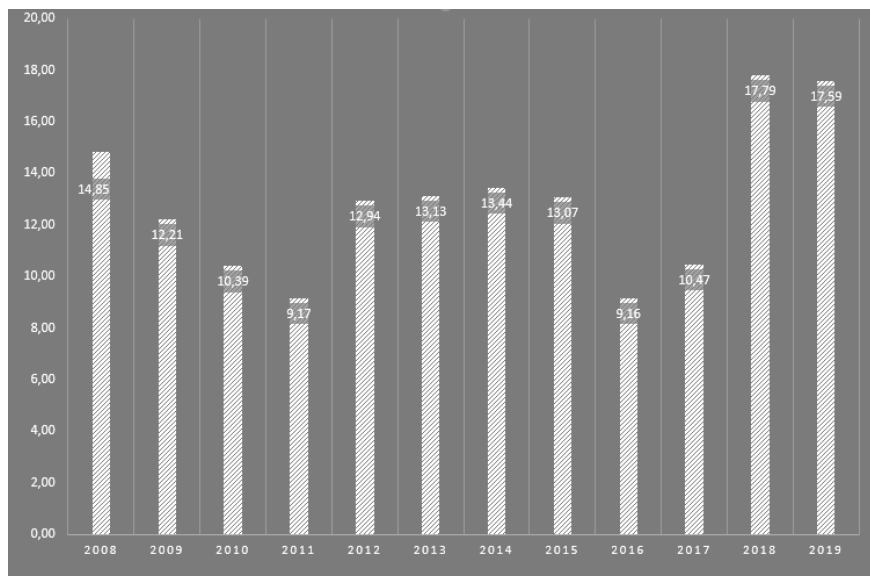

Рис. 3. Динаміка рівня дохідності ОВДП в Україні у 2008-2019 роках, % [4]

Середньозважений рівень дохідності з 2008 р. до 2019 р. склав 12,85 %.

Для розрахунку реального рівня дохідності віднімаємо інфляцію з 2008 р. до 2019 р.: $12,85\% - 13,9\% = -1,05\%$

Отже, інвестувавши кошти в ОВДП в 2008 р. до 2019 р., було б втрачено 1,05 % від вартості капіталу.

Одним із популярних способів інвестування є **купівля/продаж акцій підприємства на фондових ринках.**

Український фондовий ринок у даному випадку не розглядається через малу ліквідність, високу ризикованість, яка зі свого боку пов'язана з рейдерськими захопленнями та свавіллям силових органів останнім

часом в Україні.

На нашу думку, стабільним, захищеним та ліквідним ринком цінних паперів, станом на 2018 р. є американський фондовий ринок США.

Для здійснення купівлі/продажу цінних паперів на фондовому ринку потрібен брокер; найголовнішими параметрами, на які треба звернути увагу в його виборі, є розмір комісії і величина стартового капіталу

Станом на 2018 р. найкращими за репутацією та умовами брокерами були: Light Speed, Interactive Brokers, Just2Trade, DriveWealth. Порівняння цих брокерів за головними критеріями подано у табл. 1.

Провівши порівняння тарифів, що пропонують брокери, нами було визначено найоптимальнішого брокера, для закупівлі послуг – Interactive Brokers. Комісія за місяць цього брокера складає від 10 \$ та відсутній поріг стартового капіталу. [5]

Наступним етапом є здійснення аналізу фондового

ринку США.

Дослідження американського ринку було проведено з 2006 р. до 2019 р. і наведено на рис. 4.

Середній темп росту за досліджуваний період склав 7,89 %, що є вищим показником, порівняно з депозитами.

Крім збільшення ціни акцій, багато компаній виплачують також дивіденди. Динаміка ставки дивідендів США з 2006 р. до 2019 р. наведена на рис. 5.

У середньому ставка дивідендів за досліджуваний період склала 2,06 %.

Якщо об'єднати дохідність на зростанні та дивідендах отримаємо дохідність у розмірі 9,95 %, що обрхована у доларах США.

Інфляція в Америці низька порівняно з нашою країною. Тому часто долар використовують для зберігання вартості коштів. Динаміка інфляції в США з 2006 р. до 2019 р. наведено на рис. 6.

Таблиця 1

Порівняння брокерів, що надають послуги громадянам на території США

Критерії	LightSpeed	Interactive Brokers	Just2Trade	DriveWealth
Базова комісія за угоду	\$4,50	\$0,005/share (min \$1, max 0,5%)	\$2,50 (при сумі на рахунку більше \$2500); \$4 (при сумі на рахунку від \$2000 до \$2500)	Тариф "Classic": \$0,0125/share (min \$2,99); Тариф "Unlimited": \$0.01/share
Мінімальна сума на рахунку	\$15 000	\$0	\$2 500	\$0
Комісія за вивід коштів	\$50	Безкоштовно один раз в календарний місяць, додаткове виведення-\$10.	\$60	\$35
Комісія за поповнення рахунку	\$50	\$0	\$0	\$0

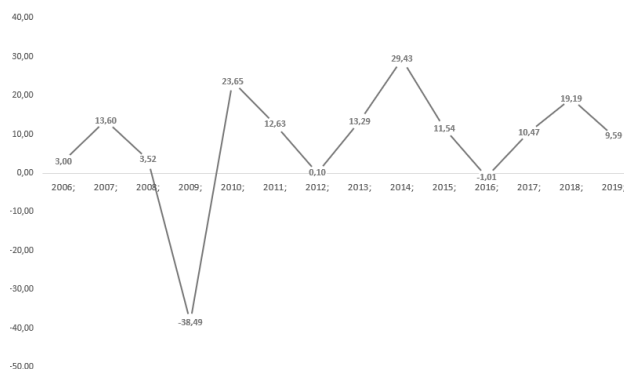

Рис. 4. Темп росту фондового ринку США з 2006 р. до 2019 р., % [6]

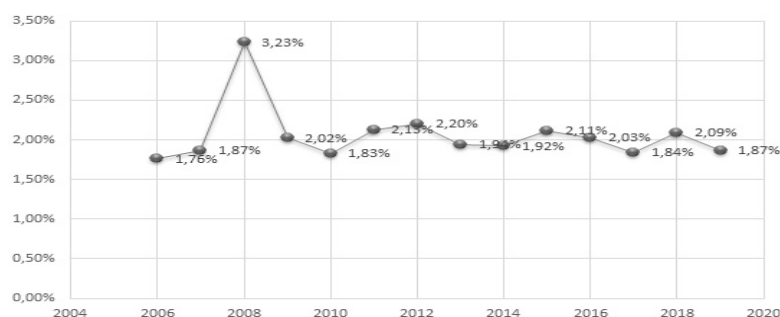

Рис. 5. Динаміка ставки дивідендів США з 2006 р. до 2019 р., % [7]

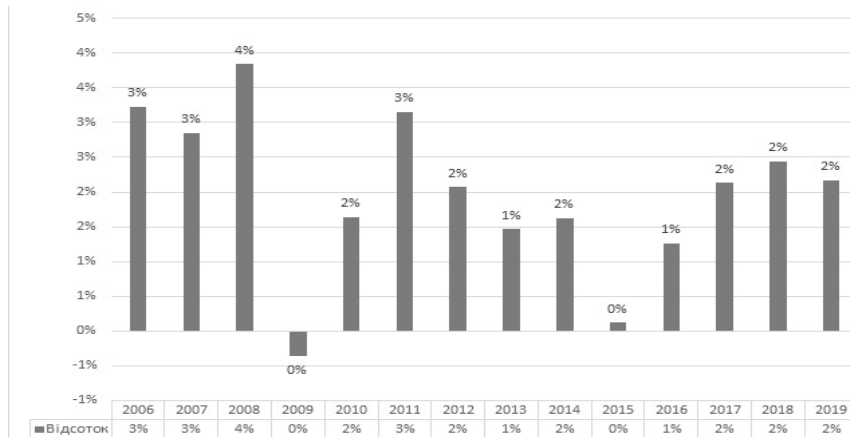

Рис. 6. Динаміка інфляції в США з 2006 р. до 2019 р., % [8]

Середній темп інфляції за досліджуваний період склав 1,97 %. Скоригувавши наш відсоток доходності на інфляцію отримаємо значення у розмірі 7,98 %. Дана доходність є більш високою порівняно з депозитами, але має більші ризики.

Для довгострокової перспективи тенденція зберігається, якщо виключити людський фактор.

Інвестувавши кошти на період від 3 до 5-ти років, можна втратити значну частину капіталу. Це пов'язано з тим що американський фондовий ринок зараз знаходиться на історичних максимумах. З 2009 р. не було значної корекції. Тому на даний момент ситуація є ризикованою, при такому інвестуванні потрібно розглядати можливість втрати капіталу на 38 %, як це було в часи кризи 2008 р.

Проте позитивним моментом є те, що на ринку присутні безліч компаній, в які можна інвестувати, і кожна має свою динаміку зростання та доходності на інвестовані кошти. Внаслідок чого для оптимізації даного типу інвестування пропонується портфельний підхід. Портфельний підхід ґрунтується на формуванні портфелю інвестицій, куди входять декілька компаній/деривативів/активів. Внаслідок такої диверсифікації можна отримати більшу доходність на інвестовані кошти. У використанні фінансового портфелю слід дотримуватися принципів забезпечення додаткового доходу (прибутковості інструментів), захисту від інфляції, та врахування ризику.

ВИСНОВКИ

Проведення інвестиційної діяльності – необхідний етап стратегічного розвитку підприємства.

Загалом, проаналізувавши ринок депозиту, ОВДП України та фондовий ринок США, можна зробити висновки стосовно інструментів вкладання коштів. Найпопулярнішим варіантом серед українців є використання депозитів. Даний фінансовий інструмент дозволяє зберігати вартість коштів. Терміни інвестування можуть бути різними залежно від потреб. ОВДП порівняно з депозитами більш складний інструмент, який потребує додаткових знань та навичок. Даний вид інвестування використовується інвесторами для отримання короткострокової переваги та спекуляції. За 2018-2019 рр. річна середня ставка доходності на рівні 17 %. Строки інвестування до 5 років.

Останній з розглядуваних способів отримання прибутку – покупка акцій на фондовому ринку США.

У довгостроковій інвестиції цей спосіб вкладання коштів дозволяє отримати до 8% річних в доларах з урахуванням інфляції. Порівняно з депозитами та ОВДП, можна розраховувати на значний приріст капіталу. Головними недоліками даного методу є людський фактор, тому кошти у великих об'ємах слід довіряти інституційним інвесторам. У рамках даної статті інвестування в фондовий ринок США є найкращим способом отримання прибутку з інвестицій.

Список використаних джерел

1. Інформація про фонд гарантування вкладів фізичних осіб. URL: <http://www.fg.gov.ua/about>
2. НБУ, грошово-кредитна статистика. URL: <https://www.bank.gov.ua/statistic/sector-financial/data-sector-financial#1ms>
3. Індекси споживчих цін на товари та послуги. URL: <http://ukrstat.gov.ua/>
4. НБУ, статистика по ОВДП. URL: <https://www.bank.gov.ua/markets/ovdp>
5. Огляд брокерів США у 2018 році. URL: https://rostsber.ru/publish/stocks/us_brokers_review_2018.html
6. Динаміка американського індексу фондового ринку S&P 500. URL: <https://finance.yahoo.com/quote/%5EGSPC/history?period1=1158267600&p>
7. Динаміка доходності дивідендів S&P 500. URL: https://www.quandl.com/data/MULTPL/SP500_DIV_YIELD_MONTH-S-P-500-Dividend-Yield-by-Month
8. Динаміка індексу споживчих цін в США. URL: <https://www.bls.gov/cpi/tables/supplemental-files/home.htm>

References

1. Information on the Deposit Guarantee Fund of individuals. URL: <http://www.fg.gov.ua/about> (in Ukrainian)
2. NBU, monetary statistics. URL: <https://www.bank.gov.ua/statistic/sector-financial/data-sector-financial#1ms> (in Ukrainian)
3. Consumer price indices for goods and services (2018), available at: <http://ukrstat.gov.ua/> (in Ukrainian)
4. NBU, T-bills statistics. URL: <https://www.bank.gov.ua/markets/ovdp> (in Ukrainian)
5. 2018 US Brokers Survey. URL: https://rostsber.ru/publish/stocks/us_brokers_review_2018.html (in Russian)
6. Dynamics of the US stock market index S&P 500. URL: <https://finance.yahoo.com/quote/%5EGSPC/history?period1=1158267600&p>
7. Dynamics of the US stock market index S&P 500. URL: https://www.quandl.com/data/MULTPL/SP500_DIV_YIELD_MONTH-S-P-500-Dividend-Yield-by-Month
8. Dynamics of the Consumer Price Index in the United States. URL: <https://www.bls.gov/cpi/tables/supplemental-files/home.htm>

Аудиторська фірма «Аналітик» пропонує аутсорсинг бухгалтерських послуг!

Аутсорсинг бухгалтерського обліку – це передача ведення бухгалтерського обліку сторонній фірмі.

Які ж переваги аутсорсингу бухгалтерських послуг?**1. Значна (!) економія коштів** на ведення бухобліку:

- економія за бухгалтерські послуги, за які **Ви нам платитимете принаймні на 1000 гривень менше, ніж штатному бухгалтеру**;
- економія на програмне забезпечення (1С, Медок, Ліга Закон тощо);
- економія на утримання офісу, комп'ютерної техніки.

2. Відтепер податкові та інші інспекції – це наші проблеми!

Ми беремо на себе повну матеріальну відповідальність за якість наданих бухгалтерських послуг, включаючи можливі санкції.

3. З нами Ви можете забути про головний біль з постійними пошуками бухгалтера, який у будь-який час може піти від Вас на іншу роботу.**4. Ми не йдемо у відпустку та не беремо лікарняний.** Наша фірма справді гарантує безперервне та якісне ведення бухгалтерського обліку.

І нарешті – з нами Ви не тільки отримаєте якісні бухгалтерські послуги. За додатковою домовленістю ми забезпечимо Вас необхідними податковими, юридичними консультаціями, аудиторськими послугами різного характеру.

Все що Вам потрібно – це:

- періодично передавати нам первинну бухгалтерську документацію;
- щомісячно отримувати від нас інформацію про податки та інші обов'язкові платежі;
- укласти із нами договір.

Зробіть вибір, вигідний для Вас!

(044)278-05-88

(097)178-90-89

(066)178-20-42

www.af-analitik.com.ua